

**SON BEŞ YILDA TÜRKİYE' NİN TEKSTİL MAKİNALARI
İTHALATI VE BU İTHALATIN TEKSTİL İHRACATINA
ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Müh. Seda BAYKARA
(503970252011)**

100877

100877

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 5 Haziran 2000
Tezin Savunulduğu Tarih : 21 Haziran 2000**

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Şahin AKKAYA
Diğer Jüri Üyeleri : Doç.Dr. Fatma KALAOĞLU (İ.T.Ü.)
Doç.Dr. Recep EREN (U.Ü.)

TEMMUZ 2000

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tez çalışmasında Türkiye ekonomisinde çok önemli bir yer tutan tekstil sektörü için son beş yılda yapılan makina ithalatı ve bu ithalatın tekstil ihracatına etkileri incelenmiştir.

Çalışma sırasında tekstil sektörünü etkileyen çeşitli parametreler ele alınarak bunların etkileri değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında beni yönlendiren ve yardımcı olan tez danışmanım Sayın Yrd.Doç.Dr.Şahin AKKAYA' ya ve tüm eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Temmuz 2000

Seda BAYKARA

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	IV
ŞEKİL LİSTESİ	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
1. GİRİŞ	1
2. 1994 VE ÖNCESİNDE TÜRKİYE' DE TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN TOPLAM İMALAT SANAYİ İÇİNDEKİ YERİ VE MAKİNA PARKI DEĞERLENDİRMESİ	3
3. 1994 SONRASI TEKSTİL MAKİNALARI İTHALATIMIZ	8
3.1. ITMA 95 ve Sonuçları	8
3.2. Sektörler İtibarıyla Son 5 Yılda Tekstil Makinaları İthalatımız	12
3.2.1. Sentetik Elyaf ve Tekstüre Makinaları	12
3.2.2. İplik Makinaları	13
3.2.3. Dokuma Makinaları	15
3.2.4. Örme Makinaları	18
3.2.5. Non-Woven Makinaları	21
3.2.6. Boya Terbiye Makinaları	22
3.2.7. Konfeksiyon Makinaları	24
4. TEKSTİL SEKTÖRÜNDE YATIRIM TEŞVİK BELGELERİNİN, ÜRETİM DEĞERLERİ VE KAPASİTE KULLANIM ORANLARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ	27
4.1. Yatırım Teşvik Belgeleri	27
4.2. Dönemlere Göre Tekstil Sanayiinde Üretim Değerleri	30
4.3. Kapasite Kullanım Oranları	34
5. TÜRKİYE' NİN TEKSTİL VE KONFEKSİYON İHRACATININ SON 5 YILDA DEĞİŞİMİ	36
6. TEKSTİL SEKTÖRÜNDE YAŞANAN KRİZ, ITMA 99 İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER	42
6.1. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektöründe Yaşanan Kriz	42
6.2. ITMA 99 ile İlgili Değerlendirmeler	53
7. SONUÇLAR VE TARTIŞMA	55
KAYNAKLAR	58
ÖZGEÇMİŞ	59

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 2.1. İktisadi faaliyet kolu ve büyüklük gruplarına göre yaşları itibarıyla makina sayıları.....	5
Tablo 2.2. Büyüklük gruplarına göre makina edinim kaynakları.....	6
Tablo 3.1. 1996 yılında iplik eğirme makinaları alanında en büyük yatırım yapan ülkeler.....	10
Tablo 3.2. 1996 yılında mekiksiz dokuma tezgahı alanında en büyük yatırım yapan ülkeler.....	11
Tablo 3.3. Sentetik elyaf ve tekstüre makinaları ithalat değerleri (1000\$).....	13
Tablo 3.4. İplik makinaları ithalat değerleri (1000\$).....	15
Tablo 3.5. Dokuma makinaları ithalat değerleri (1000\$).....	17
Tablo 3.6. Örmek makinaları ithalat değerleri (1000\$).....	20
Tablo 3.7. Boya terbiye makinaları ithalat değerleri (1000\$).....	23
Tablo 3.8. Konfeksiyon makinaları ithalat değerleri (1000\$).....	25
Tablo 4.1. Dokuma ve giyim sanayi için verilen yatırım teşvik belgeleri.....	27
Tablo 4.2. Tekstil sektöründe üç aylık dönemler itibarıyla üretim değerleri....	30
Tablo 4.3. Türkiye’ de ve dünyada tekstil sanayi işçilik ücretleri.....	32
Tablo 4.4. Tekstil sektöründe kapasite kullanım oranları.....	34
Tablo 5.1. Konfeksiyon ihracatı değerleri (1000\$).....	36
Tablo 5.2. Tekstil ihracatı değerleri (1000\$).....	37
Tablo 5.3. En fazla ihraç edilen tekstil ve konfeksiyon mamüllerinin Türkiye genel ihracatındaki yeri.....	39
Tablo 5.4. Toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatı değerleri (1000\$).....	39
Tablo 5.5. 1998 yılı ilk 5 ayında ihracatın 1997 yılı aynı dönemine göre değişimi.....	40
Tablo 6.1. Sentetik elyaf ve iplik kapasiteleri (ton).....	44
Tablo 6.2. ITMF Uluslararası iplik ve kumaş üretim maliyetleri karşılaştırması.....	51

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 3.1	: Sentetik elyaf ve tekstüre makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	12
Şekil 3.2	: Sentetik elyaf ve tekstüre makinaları toplam ithalatı (adet).....	12
Şekil 3.3	: En fazla sentetik elyaf ve tekstüre makinaları ithalatı yapılan ülkeler (1000 \$).....	13
Şekil 3.4	: Ring iplik makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	13
Şekil 3.5	: Open end makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	14
Şekil 3.6	: En fazla iplik makinası ithalatı yapılan ülkeler (1000 \$).....	15
Şekil 3.7	: Dokuma makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	15
Şekil 3.8	: Dokuma makinaları toplam ithalatı (adet).....	16
Şekil 3.9	: En fazla dokuma makinası ithalatı yapılan ülkeler (1000\$).....	17
Şekil 3.10	: Örmek makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	18
Şekil 3.11	: Örmek makinaları toplam ithalatı (adet).....	18
Şekil 3.12	: Yuvarlak örmek makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	19
Şekil 3.13	: Düz örmek makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	20
Şekil 3.14	: En fazla örmek makinası ithalatı yapılan ülkeler (1000\$).....	21
Şekil 3.15	: Non-woven makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	21
Şekil 3.16	: Boya terbiye makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	22
Şekil 3.17	: Boya terbiye makinaları toplam ithalatı (adet).....	22
Şekil 3.18	: En fazla boya makinası ithalatı yapılan ülkeler (1000\$).....	23
Şekil 3.19	: Konfeksiyon makinaları toplam ithalatı (1000\$).....	24
Şekil 3.20	: Konfeksiyon makinaları toplam ithalatı (adet).....	24
Şekil 3.21	: En fazla konfeksiyon makinası ithalatı yapılan ülkeler.....	26
Şekil 4.1	: 1995 yılında yatırım teşvik belgelerinin sektörel dağılımı.....	28
Şekil 4.2	: 1996 yılında yatırım teşvik belgelerinin sektörel dağılımı.....	28
Şekil 4.3	: 1997 yılında yatırım teşvik belgelerinin sektörel dağılımı.....	29
Şekil 4.4	: 1998 Ocak-Eylül döneminde yatırım teşvik belgelerinin sektörel dağılımı.....	29
Şekil 4.5	: Dönemlere göre tekstil sanayi üretim değerleri değişimi.....	31
Şekil 4.6	: Tekstil sektöründe Kapasite Kullanım oranlarının yıllara göre değişimi.....	35
Şekil 5.1	: En fazla konfeksiyon ihracatı yapılan ülkeler (1000\$).....	37
Şekil 5.2	: En fazla tekstil ihracatı yapılan ülkeler (1000\$).....	38
Şekil 5.3	: Türkiye'nin toplam tekstil ve konfeksiyon ihracat değişimi (1000\$).....	40

ÖZET

İhracatta yakaladığı başarıyı, gösterdiği üstün performans ile arttırarak bugünlere taşıyan Türk Tekstil Sektörü ülke ekonomisinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.

Sektörün gelişmesinde en önemli pay şüphesiz teknolojik ilerlemeler doğrultusunda yapılan yeni yatırımlarıdır. Tekstil sektörünün en önemli özelliklerinden birisi, her ölçekten girişimciyi yatırıma özendirmesidir. 1994 yılından sonra, özellikle 1995-1996 yıllarında Türkiye, tekstil makinaları ithalatı ile dünyanın dikkatini çekmeyi başarmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın amacından söz edildikten sonra, ikinci bölümde 1994 ve öncesinde sektörün durumu, makine parkı değerlendirmesi ile birlikte ele alınmıştır.

Ülkemiz için büyük önem taşıyan ITMA 95 Fuarı'nda ciddi makine alımları gerçekleşmiştir. 1994-1999 yılları için detaylı bir şekilde incelenmek istenen makine ithalat rakamları Bölüm 3' te tablolar ve grafikler ile anlaşılır hale getirilmiştir. Burada makinalar gruplandırılırken GTİP (Gümrük Tarife İstatistiki Pozisyon) numaraları kullanılmıştır. İthalat rakamlarının yanısıra her grup için en fazla makine alımı yapılan ülkelerde belirlenmiştir. Sektör incelemesinde mutlaka göz önünde bulundurulması gereken diğer faktörler tekstil sektörü için verilen yatırım teşvik belgelerinin değişimi, yılları göre üretim değerleri ve kapasite kullanım oranlarıdır. Bunlarla ilgili çalışmalar 4. bölümde toparlanmıştır.

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, gösterdiği yüksek ihracat performansı ile 1980' li yıllarda ülke ekonomisinde belli bir yer edinmiş; 1990' lara gelindiğinde toplam ihracat içindeki payını %30' un üzerine çıkarmıştır. 1998 yılında tekstil ve konfeksiyon ihracatı 10 milyar doları aşmıştır. 5. bölümde ihracatla ilgili bilgiler detaylı olarak incelenmiştir.

Bu zaman diliminde tekstil sektörü çeşitli nedenlerle bir kriz dönemine girmiştir. Bu hem ülke ekonomisindeki bazı aksaklıklar, hem de dünyada yaşanan sıkıntıların sonucunda ortaya çıkmıştır. Bölüm 6 bu konudaki bazı görüşleri içermektedir.

Tekstil dünyasının en büyük fuarı olan ITMA fuarı, her zaman yatırım kararlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu çalışma içinde 3. bölümde ITMA 95 Fuarı'ndan, 6. bölümde de ITMA 99 Fuarı'ndan kısaca bahsedilmiştir.

Ülke ekonomisinin bir numaralı sektörü olan tekstil sektörünün şu anki durumundan çok daha ileriye taşıyabilmek için daima planlı hareket etmek, özellikle yatırım kararlarında çok ciddi çalışmalar yaparak sonuca ulaşmak herkesin izlemesi gereken bir yoldur.

SUMMARY

Turkish textile sector has become an essential part of country economy by increasing its victorious performance associated with its success in export.

The most important factor in its developement is doubtless the new investments made in accordance to technological progress. One of the most important properties of textile industry is encouragement to the contractors of any capacity. After 1994, especially in the years 1995-1996, Turkiye has succeeded in having the attention of whole world by import of textile machinery.

After expressing the aim of our study in the first part, the situation of the sector in 1994 and before as well as assessment of machinery inventory is discussed in the second part.

Satisfactory machine purchases were realized during ITMA 95 Fair which was of great importance for our country. In part 3, the machinery import numbers of the years 1994-1999 are examined minutely and documented in tables and graffics to be more understandable. In grouping the machines Customs Tariff Numbers are used. Besides the import numbers, the leading countries in purchasing are stressed.

The other factors important in sector analyse are as follows; investment encouragement certificates, production values and capacity use rates. Studies about them are explained in part 4.

Turkish textile and ready-made clothes industry has had a good place in the country economy by its great performance in export in 1980s, and when 1990s came, has increased its share in the total export to %30s. In 1998, textile and ready-made clothes export value had become more than 10 billion dolars. These export datas are documented in part 5.

Textile industry has gone into a cris period because of several reasons. These were due to the problems in country economy as well as financial straits in the world. Part 6 includes some opinions about this subject.

ITMA, the biggest fair of textile world, has always affected the investment decisions seriously. ITMA 95 is being mentioned in part 3, and ITMA 99 in part 6, briefly.

The things to be made in developing the textile industry, the number 1 sector in country economy, to a more appreciatable place are to be good planners and to make serious studies before coming to a result, especially in the investment decisions.

1. GİRİŞ

Tekstil ve hazır giyim Türkiye'nin lokomotif sektörlerindendir. Tarladaki pamuktan Avrupa'daki pazarlama kanallarına varan üretim aşamaları dikkate alınırsa, istihdam ve katma değer açısından tüm Türkiye'yi doğrudan etkileyen bir sektör olduğu görülür.

Sektörün en önemli özelliklerinden birisi, her ölçekten girişimciyi yatırıma özendirmesidir. İrili ufaklı yüzlerce yatırımcı tekstil sektörüne bir yerinden girmiş, ya da girmeyi planlamaktadır. Bu yüzden Anadolu'nun her tarafında bir dönem büyük bir süratle tekstil fabrikaları, konfeksiyon atölyeleri kurulmuştur. Zaten "Anadolu Kaplanları" nitelemesi de, tekstil yatırımları ile ekonomik mucizelere imza atan Kahramanmaraş, Gaziantep, Kayseri ve Denizli gibi illeri anlatmaktadır.

Kuşkusuz bu yapılan yatırımlar bugün Türkiye tekstil ve konfeksiyon sanayiini dünyada ilk sıralara oturtmuştur. Ancak diğer taraftan bakıldığında, yapılan incelemeler büyük projeler de dahil olmak üzere, yatırım kararları alınırken, mevcut kapasiteye ilişkin herhangi bir fizibilite ya da pazar araştırması yapılmadığını göstermektedir. Yatırımcı genellikle, pazarın o anki durumuna göre karar verir. Bu konuda yapılan hatalar, var olan kapasitenin ne olduğu, birkaç yıl sonra kapasitenin ne kadar büyüyeceği sorularının yanıtlanmaması, izni alınan yatırımların devreye girmesi halinde ortaya çıkacak kapasitenin akibeti konusunda derinlemesine araştırmalar yapılmamasıdır.

Oysa ki bahsedilen tekstil yatırımları çok ciddi sermaye gerektiren yatırımlardır ve sermayenin pahalı ve kıt olduğu Türkiye için çok iyi değerlendirilmesi gereken konulardır.

Türkiye tekstil ihracatında dünyada üst sıralarda yer alan bir ülke olsa da, dünyadaki ekonomik gelişmelerin etkisiyle ihracat rakamlarımız değişken bir gidiş izleyebilmektedir. Bu nedenle planlı ve bilinçli yatırım, akıllı yönetim, dünyadaki gelişmeleri yakından izleme, belli standardı yakalama ve geliştirme politikaları

izlenerek yatırımlar yapılmalıdır. Üretimde de istihdamın olabilmesi için katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesi gerekmektedir.

Türkiye’ de yatırımlar açısından 1995 yılı bir dönüm noktası olmuştur. Bu çalışmada 1994-1999 yılları arasındaki tekstil makinaları ithalatımız Devlet İstatistik Enstitüsü verileri ile ele alınmış, yıllara göre değişimleri incelenmiştir. Sektöre verilen yatırım teşvik belgelerinin yatırımlardaki önemi hesaba katılarak bu dönem içerisinde verilen belgelerin oranı değerlendirilmiştir.

Sektörün genel durumu ele alınırken kapasite konusu kapsamlı bir şekilde incelenerek dönemlere göre üretim değerleri ve kapasite kullanım oranları rakamsal olarak belirtilmiştir.

Aynı şekilde tekstil ve konfeksiyon mamülleri ihracatının da rakamlarla ve yorumlarla değerlendirildiği bu çalışmada makina ithalatı ve tekstil ihracatı çerçevesinde sektörün son beş yıldaki durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. 1994 VE ÖNCESİNDE TÜRKİYE’ DE TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN TOPLAM İMALAT SANAYİ İÇİNDEKİ YERİ VE MAKİNA PARKI DEĞERLENDİRMESİ

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün özellikle ihracatta gösterdiği üstün performans, uluslararası platformda tam manasıyla rekabet edebilirliğin devamı için makina parkı modernizasyonunu ve ileri teknolojiye yönelik yatırımları gerekli kılmaktadır.

1994 yılına kadar, sektörün ihtiyaçları çerçevesinde belli bir ivme ile makina alımları gerçekleştirilmiştir.

1993 yılında Türkiye’de;

- kısa elyaf iğ kapasitesi 4.107.000’e
- uzun elyaf iğ kapasitesi 704.000’e
- OE rotor kapasitesi 195.200’e
- pamuklu sistemde eğrilmiş iplikleri dokuyabilecek mekiksiz dokuma tezgahı sayısı 10.900’e
- mekikli dokuma tezgahı sayısı 42.000’e
- ipeklileri dokumaya müsait filament dokuma tezgahı sayısı 3.000’e
- yünlü dokuma tezgahı sayısı 6.030’a ulaşmıştır.

1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla AB ülkeleri ile Gümrük Birliği’ ne girilecek olması, tekstil ve konfeksiyon mamülleri ihracatında miktar kısıtlamalarının kalkmasıyla AB pazarının kapılarının ardına kadar açılacağı ve daha çok ihracat yapılabileceği beklentisini; bu beklenti de 1995 yılında sektörün rekor düzeyde yatırımları girişmesini beraberinde getirmiştir. Sektörün yüklü miktarlarda makina

alımları, 1996 ve 1997 yıllarında da devam etmiştir. Bugün Türkiye, tüm dünyada son yıllarda yaptığı makina alımları ile dikkat çekmektedir. [1]

Yatırımlar açısından 1995 bir dönüm noktası olmuştur. 1995' de mevcut ringlerde iğlerin %25,8' i 90-95 model; %12,6' sı 85-89 model idi. Burada asıl çarpıcı olan, var olan iğlerin %55,1' inin 1979 ve önceki yıllara ait olmasıydı.

Open-end makinaları ise ring sisteme göre çok daha modern görülüyordu. O dönemde mevcut rotorların %62,6' sı 1990-1995 modeldi. (Sadece 1996 yılında alınan makinaların toplam rotor içindeki payının %28,4 olması da bu alanda son teknolojinin takip edildiğinin göstergesidir.) 1980 öncesine ait open-end' in oranı sadece %4,4 civarındaydı.

Yine bu dönemde toplam iplik makinası yatırımı içerisinde üretim hacmine ton olarak bakıldığında ise %5' e yaklaşan bir oranda 1979 ve öncesi model makinalar yer alıyordu. Bu makinalar ekonomik ömrünü tamamlamış durumdaydı. Hatta 1980-1984 model makinalar bile teknolojik olarak geri sayılabilirdi. İki grubun toplam tezgahlar içindeki payı %42' ye ulaşıyordu.

İşte %40' lık atıl kapasitenin büyük çoğunluğunu da bu makinalar yaratıyordu. 1979 yılı öncesi makina parkı çok geri bir teknolojiye sahip olduğundan öncelikli olarak verimliliği de düşürüyordu.

Dokuma makinalarında da benzer bir durumdan söz etmek mümkündü. Mevcut dokuma tezgahlarının %55' i 1980 öncesi yıllara aitti. Bu makinalar düşük verim ve kalitenin yanı sıra, ileri teknolojlili tezgahlara göre daha fazla emek gerektiriyordu.

Özellikle ring iplik makinalarının yarısının ekonomik ömrünü tamamlaması, yeni yatırımların yapılması gerektiğini ortaya koyuyordu.

Tekstilde makina parkının yaşlılığı kadar, üretimin tipi de önemli bir konuydu. Bu dönemde Türkiye'deki tekstil yatırımlarının büyük çoğunluğu düz iplik ürettiyordu. Makinalar modern bile olsa hazır giyimin gereksinim duyduğu karışımlar bu tesislerde üretilmiyordu. Karışımlar maliyet arttırdığı için yatırımcı bu alana girmek istemiyordu. Öte yandan istediği tür fantazi karışımları iç piyasadan temin edemeyen konfeksiyon sektörü, ithalata yöneliyordu. Tekstilde rekabet avantajının

yakalanması için, iplikte moda yaratma trendine girmek ve laboratuvar kurarak yeni tür karışımları yaratmak gibi çalışmalara başlanması; bunun için de bir an önce büyük sermayenin tekstile girmesi gereği ortaya çıkıyordu. [2]

Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İmalat Sanayiinin lokomotif sektörü olan tekstil sektöründe yer alan dokuma sanayii (321), deri ve kürk dışında kalan hazır giyim eşyası sanayii, yapay süet kürk ve plastik giyim eşyası (3222) ile makina sektörünün tamamının makina parkını ortaya çıkarmak amacıyla 1995 yılında “1994 Yılı İmalat Sanayii Makina Parkı Envanteri Anketi” ni uygulamıştır. Yapılan çalışmada imalat sanayiinde, üretimde kullanılan makinaların mevcut durumu tespit edilerek imalat sanayiinin teknoloji düzeyi makina parkı açısından ele alınmıştır.

Tekstil sektöründe cevap veren 1339 işyerinde toplam 72513 makina mevcuttur. Bu makinaların %36,8’ i 5 yaşından küçük, %24,8’i 5-9 yaşları arasında, %21,6’sı 10-19 yaşları arasında ve %16,8’ i 20 yaşından büyüktür. Makina sektöründe ankete cevap veren 1846 işyerinde 57258 adet makina bulunmaktadır. Bu makinaların %25,5’ i 5 yaşından küçük, %23,0’ı 5-9 yaşları arasında, %30,6’sı 10-19 yaşları arasında iken %20,9’ u 20 yaşından büyüktür. Bu sonuçlara göre tekstil sektöründeki makinaların, makina sektöründeki makinaların diğer büyüklük gruplarındaki işyerlerindeki makinalardan daha yeni oldukları gözlemlenmektedir. [3]

Tablo 2.1. İktisadi faaliyet kolu ve büyüklük gruplarına göre yaşları itibarıyla makina sayıları

İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE BÜYÜKLÜK GRUPLARI	İŞYERİ SAYISI (1992)	CEVAPLI İŞYERİ SAYISI	TOPLAM MAKİNA SAYISI	0-4 YAŞ SAYI %	5-9 YAŞ SAYI %	10-19 YAŞ SAYI %	20 YAŞ VE ÜSTÜ SAYI %
TEKSTİL SEKTÖRÜ	45770	1339	72513	26699 36.	17993 24.8	15633 21.6	12188 16.8
ÇOK KÜÇÜK ÖLÇEKLİ İŞYERLERİ (1-9 KİŞİ ÇALIŞAN)	42955	442	3642	1109 30.	1042 28.6	983 27.0	508 13.9
KÜÇÜK ÖLÇEKLİ İŞYERLERİ (10-49 KİŞİ ÇALIŞAN)	1907	488	13363	5871 43.	4074 30.5	2267 17.0	1151 8.6
ORTA ÖLÇEKLİ İŞYERLERİ (50-99 KİŞİ ÇALIŞAN)	394	453	8394	4837 57.	2093 24.9	890 10.6	574 6.9
BÜYÜK ÖLÇEKLİ İŞYERLERİ (100 VE DAHA FAZLA KİŞİ ÇALIŞAN)	514	256	47114	14882 31.	10784 22.9	11493 24.4	9955 21.1

Tekstil sektöründeki işyerlerinin çoğunun makinalarını yurtdışından yeni olarak satın aldığı görülmektedir. İşyerlerinin büyüklük grubu büyüdükçe yurtdışından makina satın alma oranı da artmaktadır. İşyerlerinin büyüklük grubu küçüldükçe yurtiçinden kullanılmış ve yeni makina satın alma oranı artmaktadır. Yani büyük işletmeler makinalarını yurtdışından, küçük işletmeler yurtiçinden satın almaktadır. [4]

Tablo 2.2. Büyüklük gruplarına göre makina edinim kaynakları

BÜYÜKLÜK GRUPLARI	TOPLAM MAKİNA SAYISI	YURTDIŞI YENİ MAKİNA ORANI (%)	YURTDIŞI ESKİ MAKİNA ORANI (%)	YURİÇİ YENİ MAKİNA ORANI (%)	YURİÇİ ESKİ MAKİNA ORANI (%)
1-9	3642	32.12	19.05	28.60	20.23
10-49	13363	52.01	14.37	26.79	6.83
50-99	8394	63.16	12.36	22.74	1.74
100+	47114	80.57	8.44	10.24	0.74
TOPLAM	72513	71.01	10.49	15.62	2.88

60' lı ve 70' li yıllar tekstilde üretilen herşeyin satıldığı bir dönemdi. Hava jetli dokuma makinaları 80'lerin başında projektilli makinalara ciddi bir rakip oldu. Ancak değişen önemli bir faktör vardı; tüketici eğilimleri. Artık insanlar dokunduktan sonra dümdüz boyanan ham bezden mamul ürünler yerine, çok renkli, kaliteli, tuşesi insanda hoş duygular uyandıran ürünlere yöneliyordu. İşte bu noktada çok renkli ve desenli (jakarlı) kumaşlar dokuyabilen rapierli makinaların yıldızı parladı.

Dünya ekonomisinde 80'lerin başında yaşanan durgunluk, ikinci yarıda yerini genişlemeye bıraktı. Bu durum tekstil ve dokuma yatırımlarını ateşledi. 1970'li yıllarda ipek üretimine girenler ve mekikli dokuma makinalarıyla kumaş üretenler, entegrasyon ve modernizasyon amaçlı dokuma yatırımları gerçekleştirdiler. Örneğin; Türkiye'nin en büyük pamuk ipliği üreticisi Konukoğlu Grubu, Sönmez Grubu, Çukurova Grubu, İzmir Pamuk Mensucat, projektilli, rapierli ve hava-jetli dokuma makinalarıyla büyük yatırımlar yaptılar.

1985-1990 döneminde nüfus ve gelir artışına bağlı olarak ev tekstili tüketiminde büyük artış görüldü. Bu alanın cazibesini gören Nergis, Reisoğlu Tekstil

Önceki 10 yılda aşağıdan yukarı entegrasyon (iplik,dokuma) söz konusuyken; 90'ların başında tersine bir entegrasyon (boya-apre-baskıdan dokumaya) gündeme geldi. Havlu ve döşemelik kumaşın yeni yatırımları yapıldı. [7]

3. 1994 SONRASI TEKSTİL MAKİNALARI İTHALATIMIZ

3.1. ITMA 95 ve Sonuçları

1994'teki ekonomik krizi fazla yara almadan atlatan sektör, 1995 yılında oldukça hızlı bir büyüme gerçekleştirmiştir. Dünya dokuma makinaları üreticilerinin en büyük müşterilerinden biri olan Türk Tekstil Sektörü, 1995'te Avrupa'nın en büyük dokuma yatırımcısı oldu. Öyle ki 1995'te tüm dünyada söz edilen her 20 dokuma makinasından birisi Türk tekstilcileri tarafından satın alındı.

Bunun en son örneği 1995 yılında 17-26 Ekim tarihleri arasında Milano'da Cematex tarafından düzenlenen Uluslararası Tekstil Makinaları Fuarında (ITMA) yaşandı. Cematex, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsviçre ve İtalya tekstil makinari imalatçıları birliklerinin oluşturduğu Avrupa Tekstil Makinaları İmalatçıları Komitesi' dir. 4 yılda bir düzenlenen fuar 1999 yılında da 1-10 Haziran' da Paris' te gerçekleştirilmiştir. [8]

Milano ITMA Fuarı' nda 166.000 m² alanda dünyanın 40 ülkesinden yaklaşık 1500 firma makinalarını sergiledi. 9 ana grupta 633 çeşit makina ve aksesuar tekstil üreticilerinin incelemesine sunuldu.

Yaklaşık 100.000 kişinin ziyaret ettiği fuara gelenlerin 20-25 binini Türk tekstilciler oluşturuyordu. Fuar boyunca Türk tekstilciler özellikle dokuma makinalarına büyük ilgi gösterirken, makinaların çalışmalarını da yakından izlediler. [9]

Türk tekstilciler bu fuara hem önceden bağlanmış alım sözleşmeleriyle hem de yeni yatırım girişimleri için gittiler. Sonuçta fuar süresince toplam 1-1,5 milyar \$'lık siparişle Türkiye'ye döndüler. Dünya tekstil makinaları ticareti hacminin yıllık 15 milyar \$'ı bulduğu göz önüne alındığında Türk Tekstilcilerinin bu toplamın %10'ununu bir fuarda gerçekleştirdikleri ortaya çıkmaktadır. [7]

Uluslararası Tekstil Sanayicileri Federasyonu (ITMF) her yıl dünyada hangi ülkenin ne kadar tekstil makinası aldığını gösteren rakamları yayınlar. Bu rakamlar dünyanın en tanınmış 80 tekstil makinası üreticisinden alınır.

1995 yılı sonundaki kurulu kapasitemiz ve bu kapasitenin dünya içindeki yeri şu şekilde özetlenebilir;

- İplik eğirmede Türkiye'nin kurulu kapasitesindeki payı: Kısa elyafli iğde%2,7, uzun elyafli iğde %4,4, open-end rotorda %3,4.
- Dokuma makinalarında: Pamuklu dokumada %2, yünlü dokumada %4,1.

1996 yılında, yani ITMA 95 Fuarından hemen sonra, 80 tekstil makinası üreticisinin kıtalar ve ülkeler itibarıyla makine sevkiyatında Türkiye'nin yerinin önemli olduğu görülmektedir.

1) İplik Eğirme Makinaları

1996 yılında kısa elyaf (pamuklu sistem), iğ sevkiyatı, 2,9 milyon adet olarak gerçekleşmiş, tüm iğlerin hemen hemen dörtte üçü Asya'ya ve bilhassa Çin ve Hindistan'a (1,5 milyon iğ) sevk edilmiştir. Diğer büyük yatırımcılar Türkiye (410.000 iğ), Özbekistan (119.000 iğ), Meksika (112.000 iğ) ve Bangladeş'tir (105.000 iğ). 1996'da 248.000 adet uzun elyaf (yünlü sistem) iğ sevkiyatı yapılmıştır. Sevk edilen tüm iğlerin üçte birerlik kısmını Asya ve Batı Avrupa almıştır. Yünlü sistem iplik eğirme alanındaki büyük yatırımcılar arasında Türkiye (58.000 iğ), Çin (49.000 iğ), İtalya (40.000), Almanya (21.000 iğ) ve Mısır (14.000 iğ) yer almaktadır.

292.000 adet open-end rotor sevkiyatı yapılmış, başlıca yatırımlar Türkiye (126.000 rotor), Çin-Hindistan (30.000 rotor), ABD (23.000 rotor) ve Brezilya (20.000 rotor).

Tablo 3.1. 1996 yılında iplik eğirme makinaları alanında en büyük yatırım yapan ülkeler

KISA ELYAF İĞLERİ			UZUN ELYAF İĞLERİ		
SIRA	ÜLKE	1996 SEVKİYATI	SIRA	ÜLKE	1996 SEVKİYATI
1	Çin-Hindistan	1.516.763	1	Türkiye	58.084
2	Türkiye	409.724	2	Çin-Hindistan	49.052
3	Özbekistan	119.360	3	İtalya	39.546
4	Meksika	111.840	4	Almanya	20.528
5	Bangladeş	104.596	5	Mısır	13.660
6	Tayland	71.568	6	Endonezya	6.240
7	İtalya	69.192	7	Belçika	5.760
8	Brezilya	50.460	8	İspanya	5.276
9	Endonezya	49.728	9	Kore	5.032
10	ABD	41.688	10	Meksika	5.004
OPEN-END ROTOR					
SIRA	ÜLKE	1996 SEVKİYATI	SIRA	ÜLKE	1996 SEVKİYATI
1	Türkiye	128.389	6	İspanya	6.391
2	Çin-Hindistan	30.206	7	İtalya	6.271
3	ABD	23.096	8	Almanya	6.093
4	Brezilya	20.374	9	Özbekistan	5.800
5	Meksika	8.290	10	Tayland	5.495

2) Çekim Tekstürizasyonu Makinaları

Tek ısıtıcılı çekim tekstürizasyonu iğleri (poliamid filament için) alanında 1996 yılında 10.000 adet iğ sevkiyatı gerçekleşmiş, 3700 adet iğ Asya ve 2700 adet iğ Güney Amerika'ya sevk edilmiştir. Çift ısıtıcılı çekim tekstürizasyonu iğleri (poliester filament için) alanındaki, sevkiyat 1996 yılında 96.000 iğ olarak gerçekleşmiş. Toplam yatırım içinde Asya' nın payı %66' dır. Asya ülkeleri içinde önemli yatırımcılar: Hindistan (16.000 iğ), Tayvan (12.000 iğ), Çin (10.000 iğ) ve Endonezya'dır (10.000 iğ). ABD 12.000 ve İngiltere 5000 adet iğ almıştır.

3) Dokuma Makinaları

1996 yılında, 41.700 adet mekiksiz tezgah sevkiyatı yapılmıştır. Tüm tezgahların yaklaşık üçte ikisi Asya'ya ve başlıca Çin (10.400 tezgah), Kore (3800 tezgah), Japonya (2800 tezgah), Tayvan (1900 tezgah), Endonezya (1800 tezgah) ve Malezya'ya (1600 tezgah) sevk edilmiştir. Asya dışındaki önemli yatırımcı ülkeler Türkiye (4300 tezgah), İtalya (3100 tezgah) ve ABD (2000 tezgah). Endonezya, İtalya, Kore, Tayvan ve ABD'de %20-%50 arasında yatırım düşüşleri ve diğer taraftan Çin (+ %7), Japonya (+ % 95), Malezya (+ %653), Meksika (+ %51) ve Türkiye'de (+ %88) önemli yatırım artışları görülmektedir.

Tablo 3.2. 1996'da mekiksiz dokuma tezgahı alanında en büyük yatırım yapan ülkeler

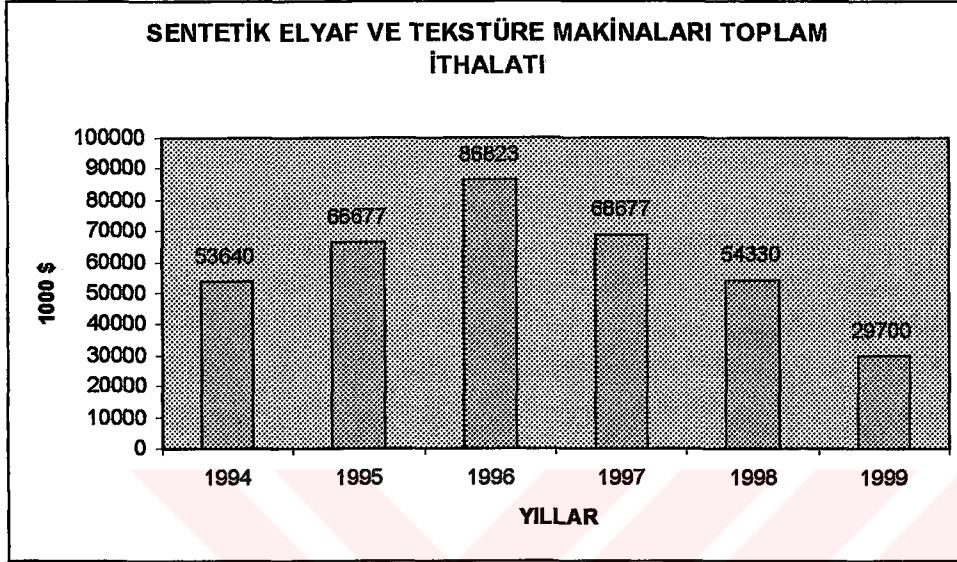
SIRA	ÜLKE	TOPLAM
1	Çin	10.405
2	Türkiye	4.329
3	Kore	3.810
4	İtalya	3.055
5	Japonya	2.755
6	ABD	1.994
7	Tayvan	1.875
8	Endonezya	1.829
9	Malezya	1.589
10	Hong Kong	891

4) Örme Makinaları

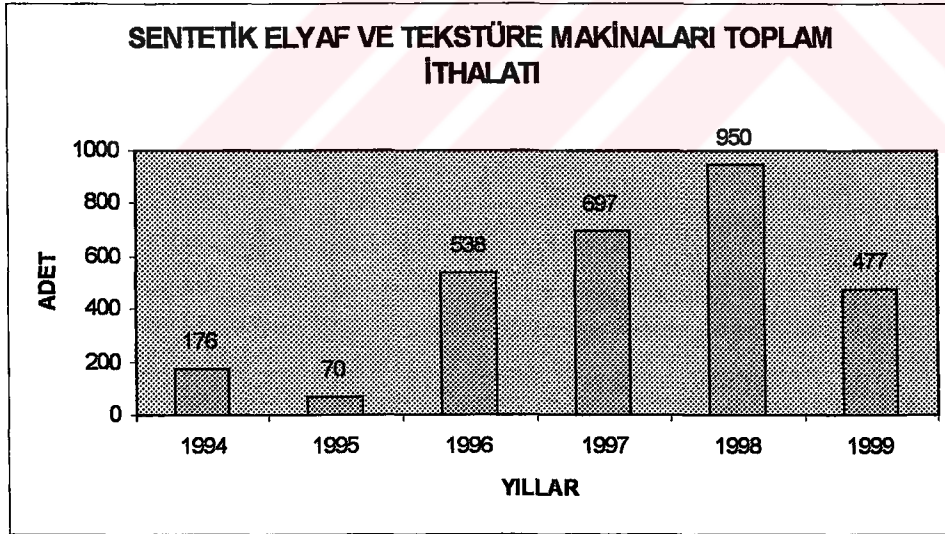
1996 yılında, 9000 adet geniş, yuvarlak örme makinası sevkiyatı kaydedilmiş, örme makinalarının üçte birden fazlası Asya'ya, %20' si Kuzey Amerika'ya, %16'sı Batı Avrupa'ya ve %14' ü Türkiye' ye sevk edilmiştir. [5]

3.2. Sektörler İtibariyle Son 5 Yılda Makina İthalatımız

3.2.1. Sentetik Elyaf Ve Tekstüre Makinaları

Şekil 3.1. Sentetik elyaf ve tekstüre makinaları toplam ithalatı (1000 \$)

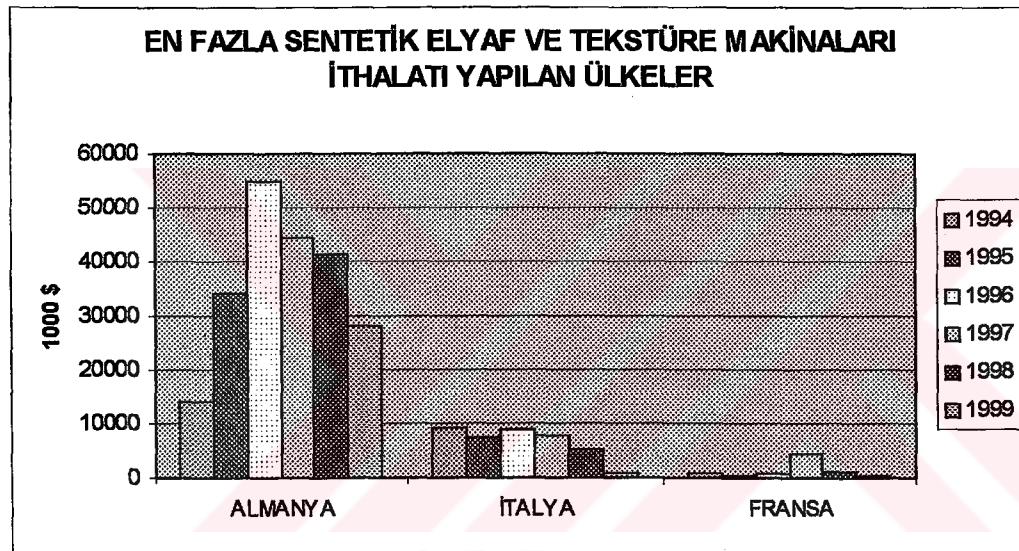
Şekil 3.2. Sentetik elyaf ve tekstüre makinaları toplam ithalatı (adet)

Ülkemizde üretimi diğer tekstil dalları kadar yaygın olmayan sentetik elyaf sanayi için yapılan makina ithalat değerleri incelendiğinde, ithalatın döviz bazında 1996' ya kadar artarak devam ettiği, 1996 yılından sonra belli bir ivme ile azaldığı görülmektedir. Ancak adet bazında, spesifik makina kullanımına bağlı olarak daha

farklı bir değişim ortaya çıkmaktadır. Bu grupta Türkiye' nin en fazla ithalat yaptığı ülkeler Almanya, İtalya ve Fransa' dır.

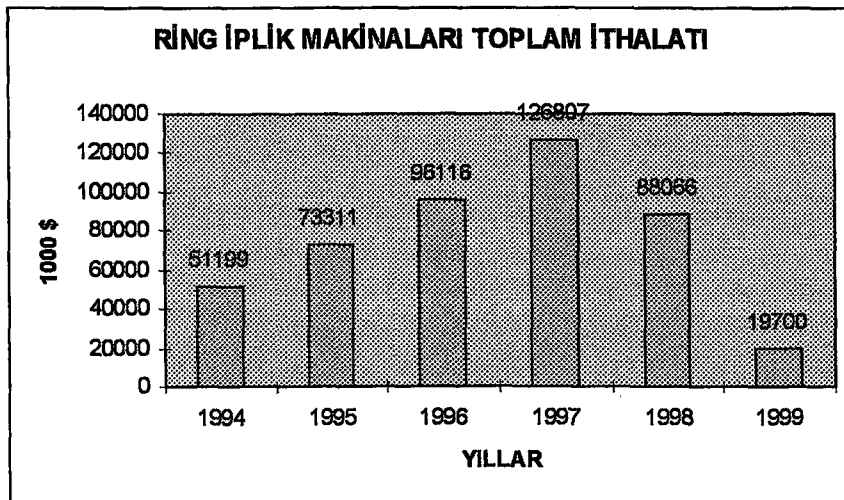
Tablo 3.3. Sentetik elyaf ve tekstüre makinaları ithalat değerleri (1000 \$)

	ALMANYA	İTALYA	FRANSA
1994	14213	9361	708
1995	33957	7395	191
1996	54710	8956	788
1997	44565	7622	4415
1998	41473	5120	1103
1999	28188	855	420

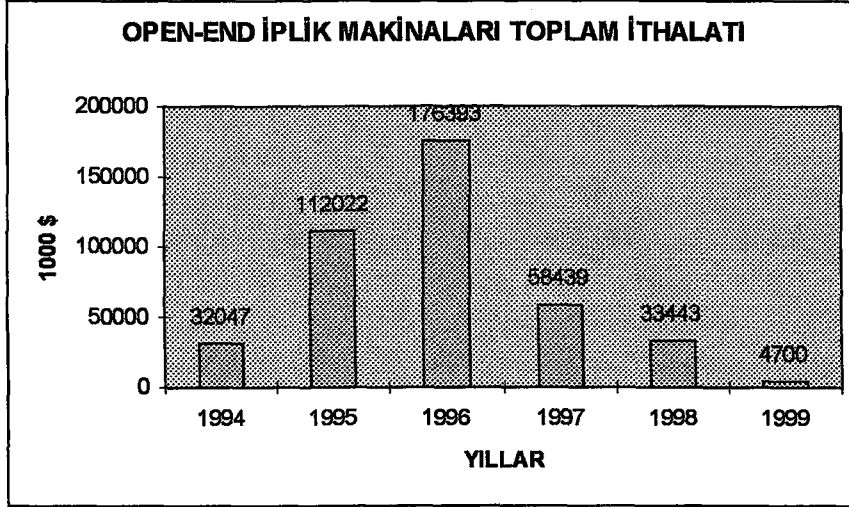

Şekil 3.3. En fazla sentetik elyaf ve tekstüre makinaları ithalatı yapılan ülkeler (1000 \$)

3.2.2. İplik Makinaları

Şekil 3.4. Ring iplik makinaları toplam ithalatı (1000 \$)

Şekil 3.5. Open end iplik makinaları toplam ithalatı (1000\$)

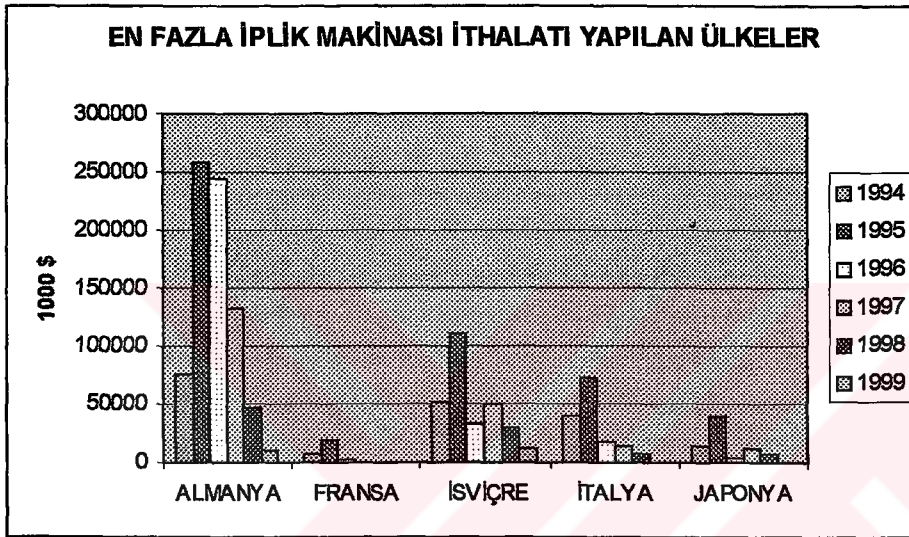
Aslında 1996 yılında tüm dünyada iplik ve dokuma makinası satışları azalmıştır. Ancak Türkiye 410.000 iğ (kısa elyaf eğirmek üzere-pamuklu sistem) satın alarak, Hindistan' ın ardından ikinci büyük iplik makinası alıcısı durumuna gelmiştir. Uzun elyaf eğirmek üzere satın alınan 58.000 iğ, dünya toplamının %24' ünü temsil etmektedir ve Türkiye' de 1987-1996 zaman diliminde 25.000 iğ civarında olan yıllık ortalama yatırımın iki katından fazladır.

1995 ve 1996 yıllarında Türkiye dünyanın en fazla open end iplik makinası satın alan ülkesi olmuştur. 1996 yılında dünyada satılan toplam open end iplik makinalarının %43' ü Türkiye tarafından alınmıştır ki, bu 126.000 rotor' a karşılık gelmektedir. 1987-1996 yıllarında Türkiye' nin ortalama 33.000 open end rotor satın aldığı dikkate alındığında, 1996 yılında yapılan open end rotor alımının büyüklüğü ortaya çıkmaktadır. [1]

1997 yılında ise oluşan kapasite fazlalığı nedeniyle open end yatırımlarında ciddi bir düşüş söz konusu olup tekrar ring iplik makinaları alımına dönüldüğü görülmektedir.

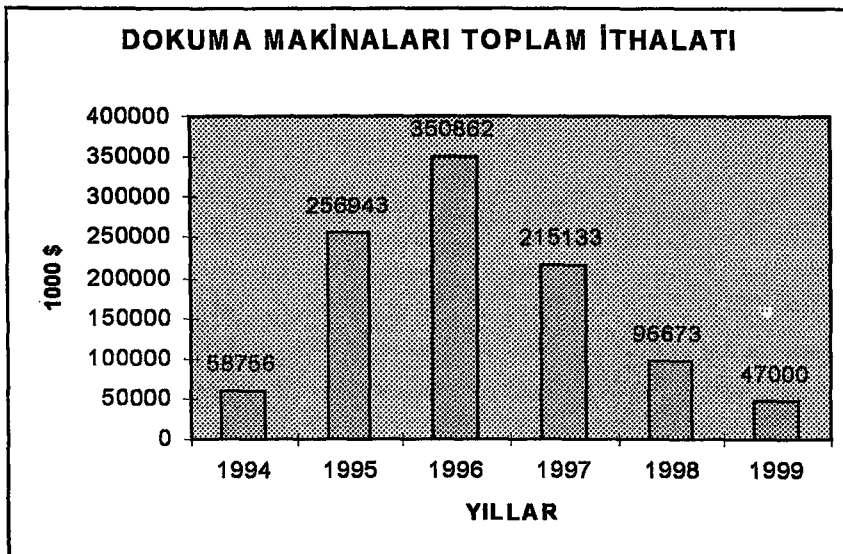
Tablo 3.4. İplik makinaları ithalat değerleri (1000 \$)

	ALMANYA	FRANSA	İSVİÇRE	İTALYA	JAPONYA
1994	75392	6453	52429	40297	12979
1995	259405	18559	111153	72249	40344
1996	245164	1451	32483	17760	2736
1997	132790	218	50800	13698	11632
1998	46834	169	29586	6092	6722
1999	10500	850	11500	755	170

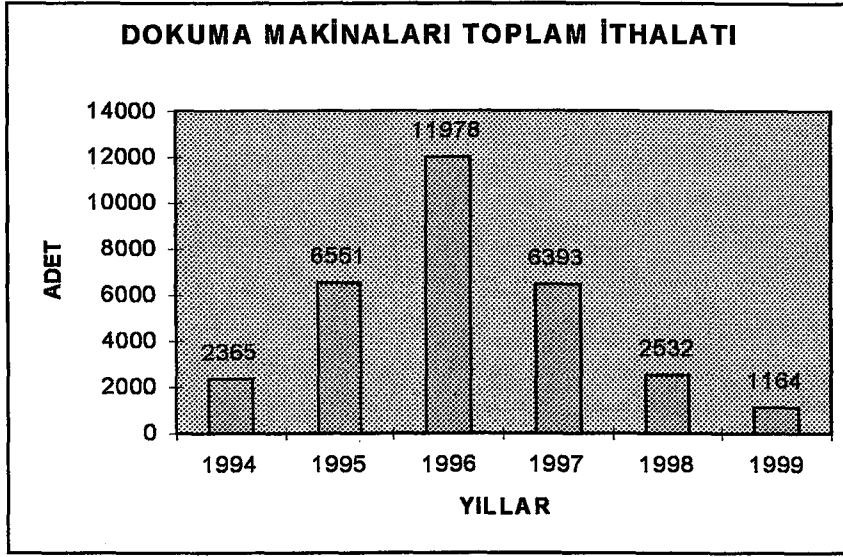

Şekil 3.6. En fazla iplik makinası ithalatı yapılan ülkeler (1000 \$)

3.2.3. Dokuma Makinaları

Şekil 3.7. Dokuma makinaları toplam ithalatı (1000 \$)

Şekil 3.8. Dokuma makinaları toplam ithalatı (adet)

Tekstilde 1960'lara kadar atkı ipliğinin büyük bir hızla makinanın iki ucunda gidip gelmesini sağlayan mekikli makinalar kullanıldı ki, bu makinalar 1980'lerde tarihe karışmaya başladılar. İlk mekiksiz dokuma sistemi ise 1950'li yılların başında İsviçre'nin köklü şirketlerinden Sulzer Brothers tarafından geliştirildi. Projektili atkı atma sistemi olarak adlandırılan bu teknoloji, bugün dünyada geliştirilmiş haliyle kullanılıyor.

Bu teknolojik devrimi 1970'lerin ilk yarısında kancalı (rapierli), ikinci yarısında da jetli (hava ve su jetli) dokuma makinaları izledi. 1980'lerin başına kadar projektili makinalar üstünlüklerini korudu. Ancak bu tarihe kadar teknolojik gelişmelerini yeterli düzeye ulaştıran rapierli ve jetli makinalar dokuma tesislerinde yerlerini almaya başladılar. Otomasyonun da mükemmel bir uygulamasıyla, eskiden bir makina 1-2 işçi bakarken, insansız dokuma tesisleri gündeme geldi. [7]

1996 yılında Türkiye 4329 mekiksiz dokuma tezgahı satın alarak Çin' in ardından ikinci büyük alıcı olmuştur.

Türkiye' de üretimde bulunan mekiksiz dokuma makinası adedinin 25 bin dolayında olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakamın 11.500 adedini 1995 yılından itibaren işletmeye alınan makinalar oluşturuyor. 1995 yılında 2297, 1996 yılında 4329, 1997 yılında 2648, 1998 yılında 1558 mekiksiz dokuma makinası işletmeye

alınmıştır. 1999 yılında ise 750 yeni mekiksiz makinanın işletmeye alındığı tahmin edilmektedir. [15]

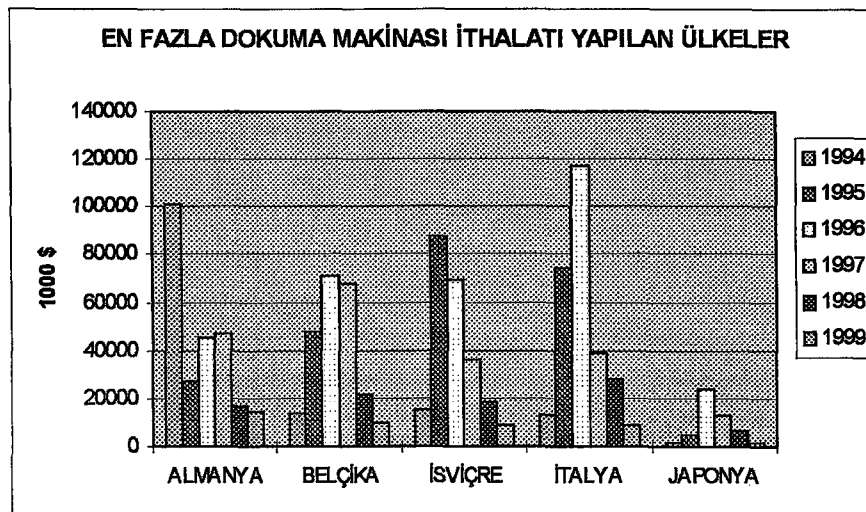
1997 yılında alınan dokuma makinalarının 1894' ü rapierli projektilli, 707' si hava jetli ve 47 tanesi su jetlidir. [1]

Bu rakamlara göre, 1997' de Avrupa' da toplam 7414 adet olan rapierli, projektilli makina yatırımının % 25,55' i, 1910 adet hava jetli makina alımının %37,022 si Türkler tarafından yapılmıştır.

80' li yıllarda yuvarlak örmeye büyük yatırımlar yapan Türkiye, 1990' dan itibaren dokuma yatırımlarına ağırlık verdi. Dokuma yatırımlarına bağlı olarak kumaş üretiminde de büyük bir sıçrama görüldü. Pamuklu, yünlü, suni ve sentetik kumaş üretim kapasitesinde %50' lik bir artış yaşandı. [16]

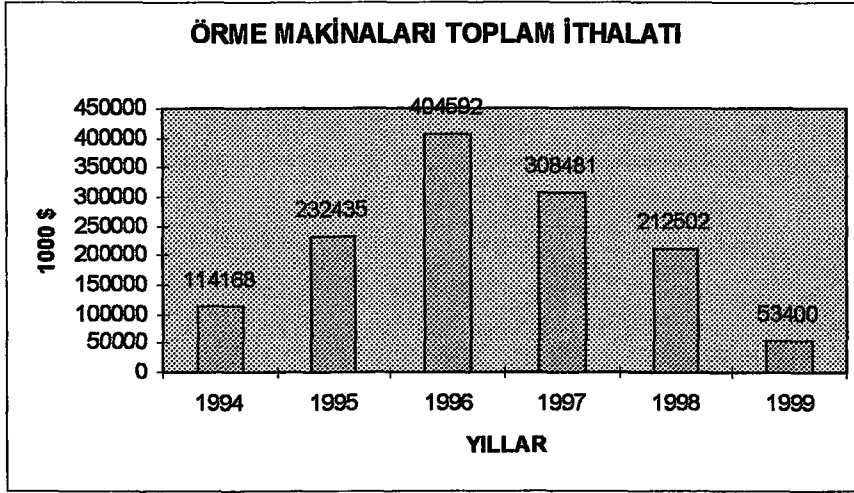
Tablo 3.5. Dokuma makinaları ithalat değerleri (1000 \$)

	ALMANYA	BELÇİKA	İSVİÇRE	İTALYA	JAPONYA
1994	100902	13470	14847	13102	1197
1995	26706	47961	87262	74263	4720
1996	45080	70719	69387	116915	23579
1997	46568	67899	35635	38979	12686
1998	16380	21427	17935	28074	6387
1999	14000	9167	8550	8580	1725

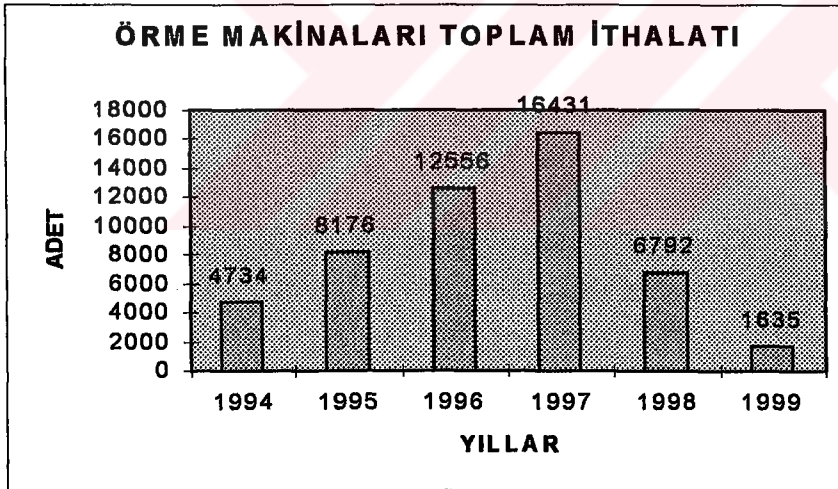

Şekil 3.9. En fazla dokuma makinası ithalatı yapılan ülkeler (1000 \$)

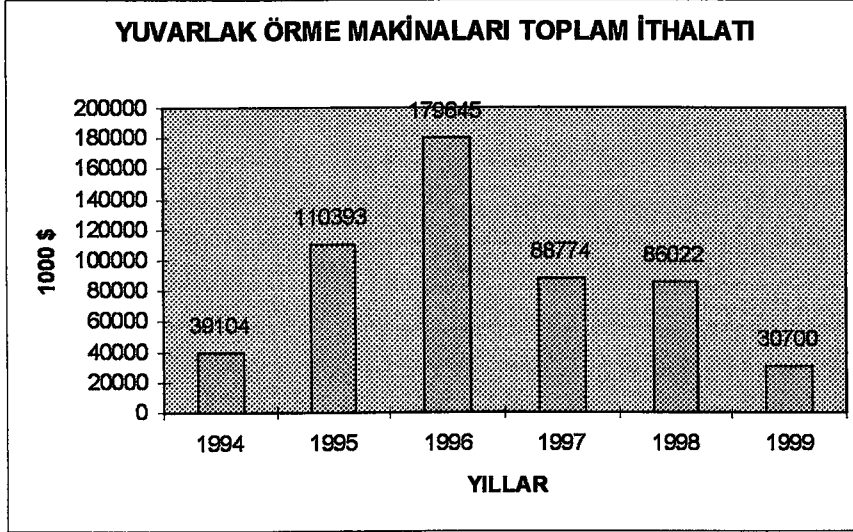
3.2.4. Örne Makinaları

Şekil 3.10. Örne makinaları toplam ithalatı (1000 \$)

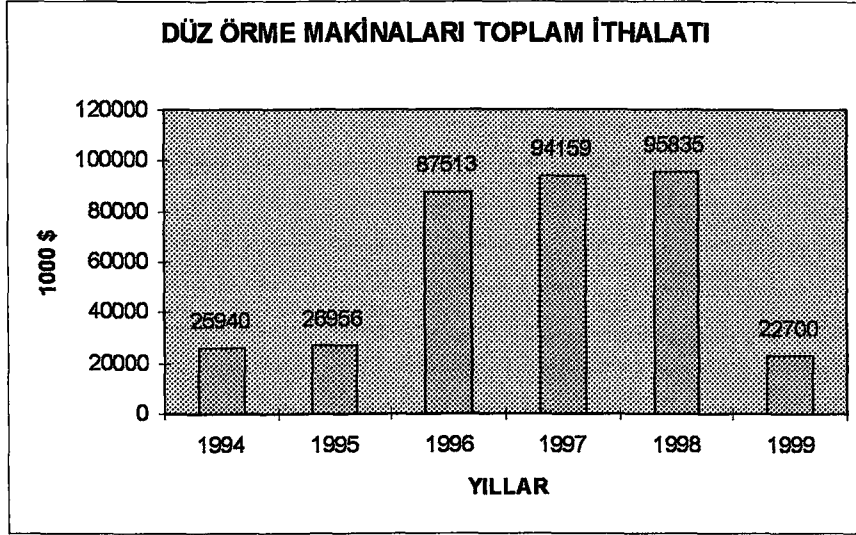
Şekil 3.11. Örne makinaları toplam ithalatı (adet)

Şekil 3.12. Yuvarlak örme makinaları toplam ithalatı (1000 \$)

Ağırlıklı olarak örme konfeksiyon ihraç eden Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü için makina yatırımları son derece önemlidir. Örme makinası alımlarının 1996 yılına kadar artarak devam ettiği görülmektedir. 1995-1997 son üç yıllık döneminde 3355 adet 165 mm' den geniş yuvarlak örme makinası alarak, Avrupa' daki alımın %38,91' ini, dünyadaki toplam alımın %11,35' ini gerçekleştirmiştir.

Yuvarlak örme sektörü, ülkemiz dış ticaretinde en fazla ihraç edilen ürün grubu olması nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Türkiye dünyanın önde gelen yuvarlak örme kapasitelerinden birine sahiptir. Örme kumaş üretiminde ve yatırımında son yıllarda hızlı bir şekilde fantezi kumaş tiplerine kayış görülmektedir. Elektronik jakarlı yuvarlak örme yatırımlarındaki süreklilik bunun göstergelerinden biridir. Yuvarlak örme sektöründe özellikle 80' li yıllardaki hızlı yatırım temposu ile kapasite fazlalığı bulunmaktadır. [16]

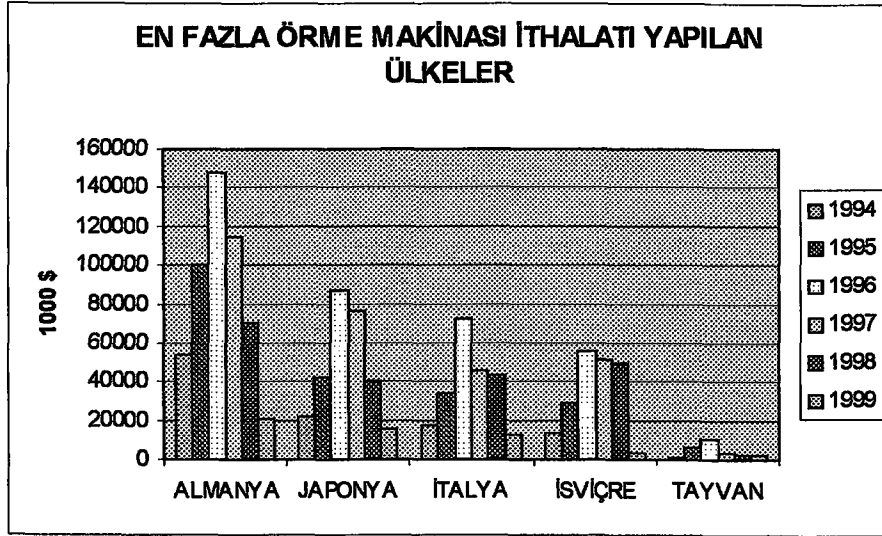
Şekil 3.13. Düz örme makinaları toplam ithalatı (1000 \$)

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün 1995-1997 yıllarında yaptığı hatırısayılır örme makinası yatırımı, tüm dünyadaki tüketicilerin “casualwear” tabir edilen, tabii tekstil hammaddelerinden üretilmiş, günlük, rahat giysilere yönelmeleri ve de arzu edilen rahatlığın örme giysiler ile daha kolayca temin edilebilmesi dikkate alındığında isabetli görünmektedir. [1]

1996 yılında düz örme makinaları ithalatı bir önceki yıla göre ciddi bir artış göstermiş ve 1996’ dan sonra diğer makina gruplarının aksine artışa devam etmiştir. Şüphesiz bunun en önemli nedeni düz örme işletmelerinin yatırım maliyeti düşük yatırımlar olmasıdır. Bu makinalar herhangi bir ilave makinaya veya hatta ihtiyaç duyulmadan çalışmaktadır ve sayısı planlanan kapasiteye göre belirlenebilmektedir.

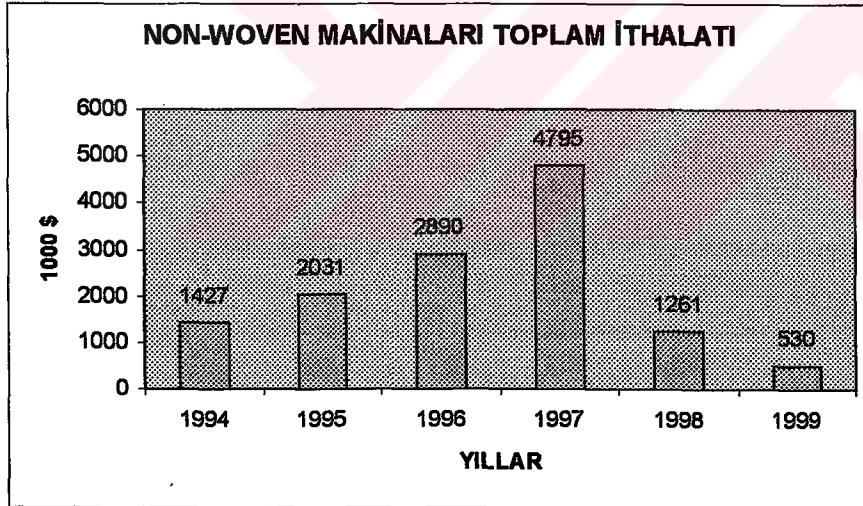
Tablo 3.6. Örme makinaları ithalat değerleri (1000 \$)

	ALMANYA	JAPONYA	İTALYA	İSVİÇRE	TAYVAN
1994	53242	21320	17592	13612	898
1995	100517	42407	33837	28390	6306
1996	148113	86462	71781	55439	10499
1997	114637	76703	45107	51894	2763
1998	70302	40391	43166	49320	1744
1999	20800	15600	12500	3200	1750

Şekil 3.14. En fazla örme makinası ithalatı yapılan ülkeler

3.2.5. Non-Woven Makinaları

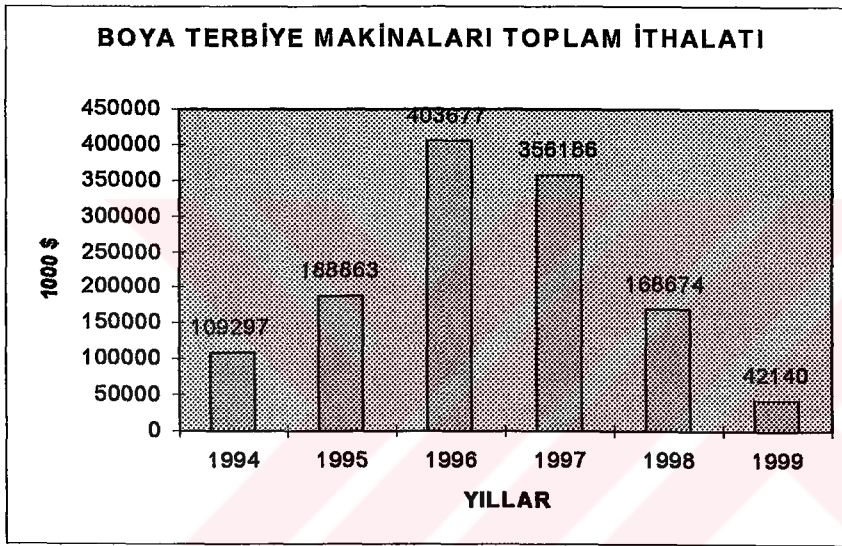
Şekil 3.15. Non-woven makinaları toplam ithalatı

Devlet İstatistik Enstitüsü verileri, non-woven makinaları ithalatımızın 1994-1997 yılları arasında arttığını, 1998 yılında ise önemli bir düşüş yaşadığını göstermektedir. Bu grupta Türkiye' nin en çok makina aldığı ülkeler Fransa, Almanya ve İtalya' dır.

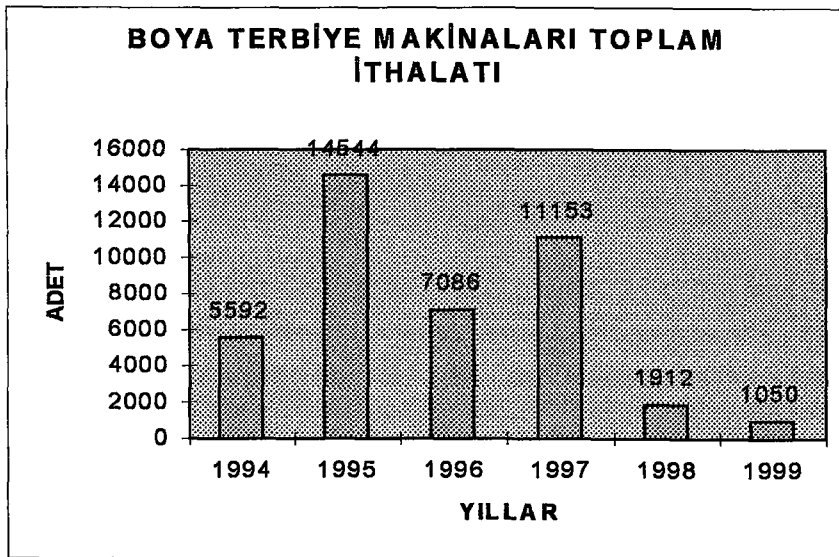
3.2.6. Boya Terbiye Makinaları

Tekstil terbiye sanayi ham iplik, örgü ve dokuma kumaşa beyazlık, renk, desen, yumuşaklık veya özel bir doku sağlayarak kalite, albeni ve katma değer kazandıran bir özel ihtisas dalıdır.

Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayiinin rekabet gücünün yükseltilmesinde, katma değerini arttıran nitelikli ve kaliteli ürünlerin geliştirilmesinde Türk Tekstil Terbiye Sanayi çok önemli bir rol oynamış olup, gelecekte de giderek artan bir öneme sahip olacaktır. [6]

Şekil 3.16. Boya terbiye makinaları toplam ithalatı (1000 \$)

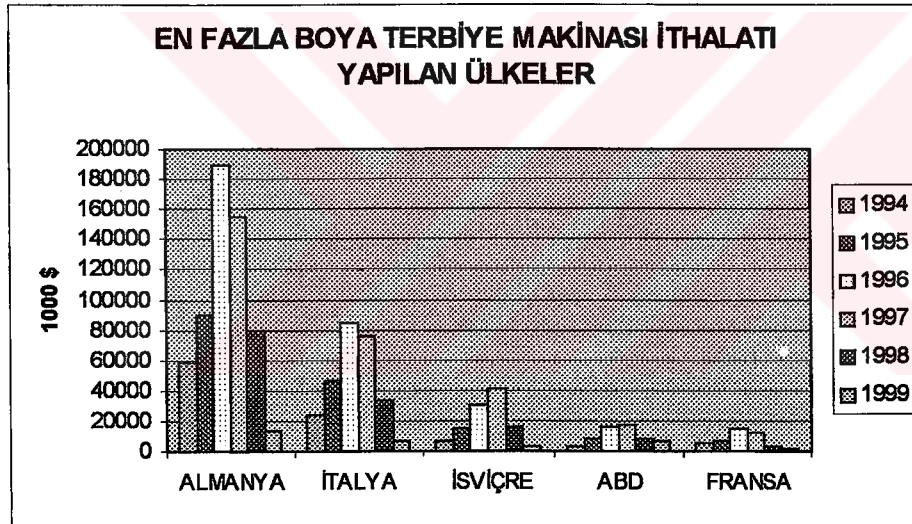

Şekil 3.17. Boya terbiye makinaları toplam ithalatı (adet)

Boya terbiye makinaları, yatırım maliyeti yüksek makinalardır. İthalatın genel olarak en fazla olduğu 1996 yılında döviz bazında en yüksek ithalat, 404 milyon \$ gibi bir rakamla bu grupta görülmektedir. Adet olarak farklı bir grafik elde edilmesinin nedeni bu gruba giren makina çeşidinin fazla olmasıdır.

Tablo 3.7. Boya terbiye makinaları ithalat değerleri (1000 \$)

	ALMANYA	İTALYA	İSVİÇRE	ABD	FRANSA
1994	57944	24411	6731	3247	4974
1995	89516	46559	14735	7854	6605
1996	189435	84189	31006	15975	14472
1997	155229	75764	40430	17608	11386
1998	78833	32841	15854	7980	2982
1999	13220	7230	3030	7083	1960

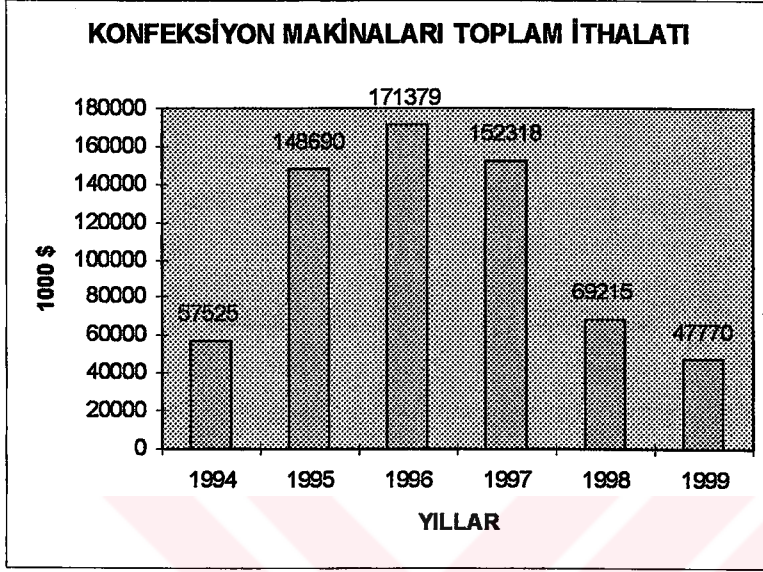

Şekil 3.18. En fazla boya terbiye makinası ithalatı yapılan ülkeler (1000 \$)

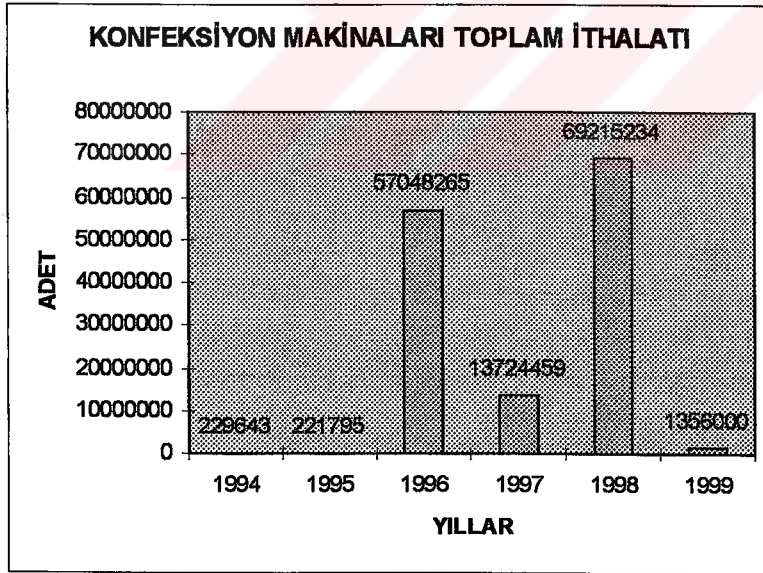
Boya terbiye makinalarında da moda gereksinimlerine bağlı teknolojik gelişmeler gözlenmiştir. Örneğin, yüksek sıcaklık ve basınç ortamında çalışan boya makinalarında, boyanacak kumaş tiplerine uygun modeller geliştirilerek haspel ve overflow makinalardan sonra jet boya makinaları üretilmiştir. Her tip dokuma ve örme kumaşın boyanabildiği özel jet boya makinalarındaki teknolojik gelişmeler neticesinde microfibre, Lyocell, Tencel gibi çok hassas kumaşların zarar görmeden boyanabileceği havalı makinalara ulaşılmıştır. ITMA 99 fuarında hem bu makinalar,

hem de yine bu tip kumaşlara “şeftali yüzeyi” efekti sağlamak üzere kullanılan ve jet sistemi ile çalışan özel terbiye makinaları sergilenmiştir.

3.2.7. Konfeksiyon Makinaları

Şekil 3.19. Konfeksiyon makinaları toplam ithalatı (1000 \$)

Şekil 3.20. Konfeksiyon makinaları toplam ithalatı (adet)

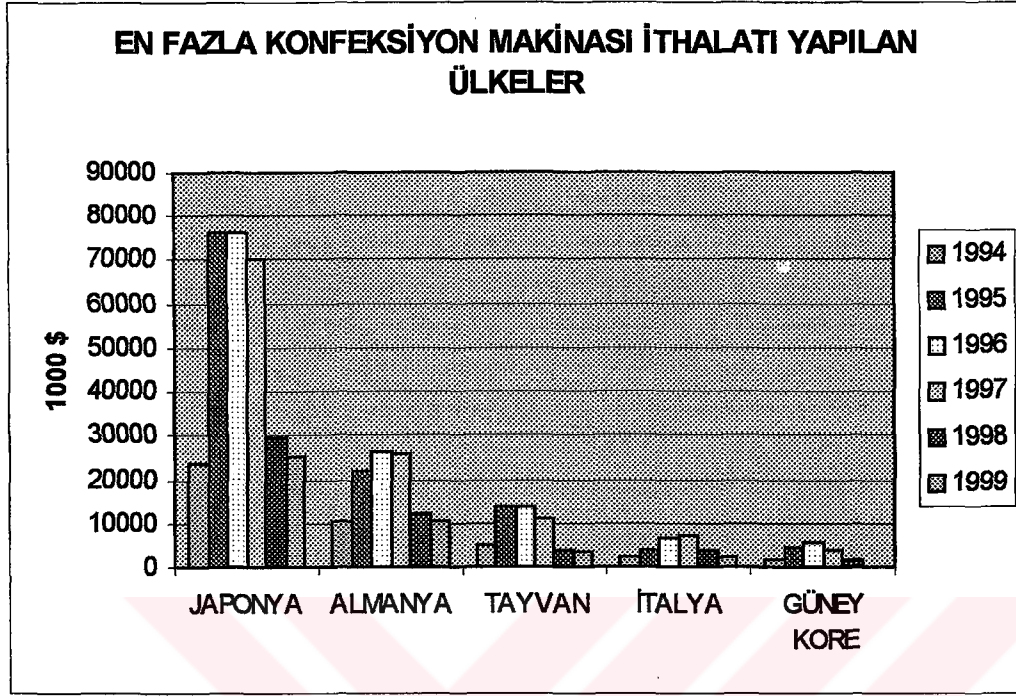
Türkiye hazır giyim ihracatındaki en önemli ayrıcalığı ve rekabet unsuru dünyaca kabul gören kalitesi ve hızlı servis verme yeteneğidir. Türk hazır giyim sanayicileri sektörle ilgili gelişmeleri ilgiyle takip etmekte ve yenilikleri kısa zamanda uygulamaya almaktadırlar. Yeni yatırımlar yapılması ve modernizasyona

önem verilmesinin yanında, ISO 9000, ISO 14000 gibi kalite ve çevre yönetim sistemleri , ecolabel gibi diğer uygulamalar bu yeniliklerdendir. Hazır giyim sektörünün de Avrupa’ da geçerli ekolojik standartlara uyum sağlamış olmasının altını çizmek gerekir. [16]

Konfeksiyon makinaları grubu, çeşidi oldukça fazla ve yatırım maliyeti çok değişken makinalar içermektedir. Bu çeşitlilik ithalat grafiklerinin döviz ve adet bazında çok farklı sonuçlar vermesine sebep olmuştur. Döviz değerleri ile oluşturulan grafik 1995-1997 yıllarında konfeksiyon makinaları ithalatının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. 1998 yılındaki azalma da diğer gruplardan çok farklı değildir.

Tablo 3.8. Konfeksiyon makinaları ithalat değerleri (1000 \$)

	JAPONYA	ALMANYA	TAYVAN	İTALYA	GÜNEY KORE
1994	23729	10199	5068	2225	1616
1995	76143	21790	13692	3621	4175
1996	76320	26495	13558	6483	5593
1997	70321	26020	10878	7139	3648
1998	29885	11851	3849	3593	1869
1999	25425	10413	3077	2288	100

Şekil 3.21. En fazla konfeksiyon makinası ithalatı yapılan ülkeler (1000 \$)

4. TEKSTİL SEKTÖRÜNDE YATIRIM TEŞVİK BELGELERİNİN, ÜRETİM DEĞERLERİ VE KAPASİTE KULLANIM ORANLARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

4.1. Yatırım Teşvik Belgeleri

Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, Avrupa Birliği ile 1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla Gümrük Birliği'ne girmenin kendisine getireceği, hiçbir miktar kısıtlaması olmayan serbest ticaret ortamını dikkate alarak, 1995 yılında geniş çaplı bir yatırım hamlesine girişmiştir.

Sadece 1995 yılında, sektöre tahsis edilen Yatırım Teşvik Belgesi adedi toplam 2.360' tır. 1994 yılında tekstil ve konfeksiyon yatırımlarına 309 belge tahsis edildiği dikkate alındığında, 1995 yılında girişilen yatırım atağının büyüklüğü görülebilir.

Sektöre, 1996 yılında 1.123 adet, 1997 yılında 1.214 adet ve 1998 yılının ilk sekiz ayında 653 adet Yatırım Teşvik Belgesi tahsis edilmiştir.

Tablo 4.1. Dokuma Ve Giyim Sanayi İçin Verilen Yatırım Teşvik Belgeleri

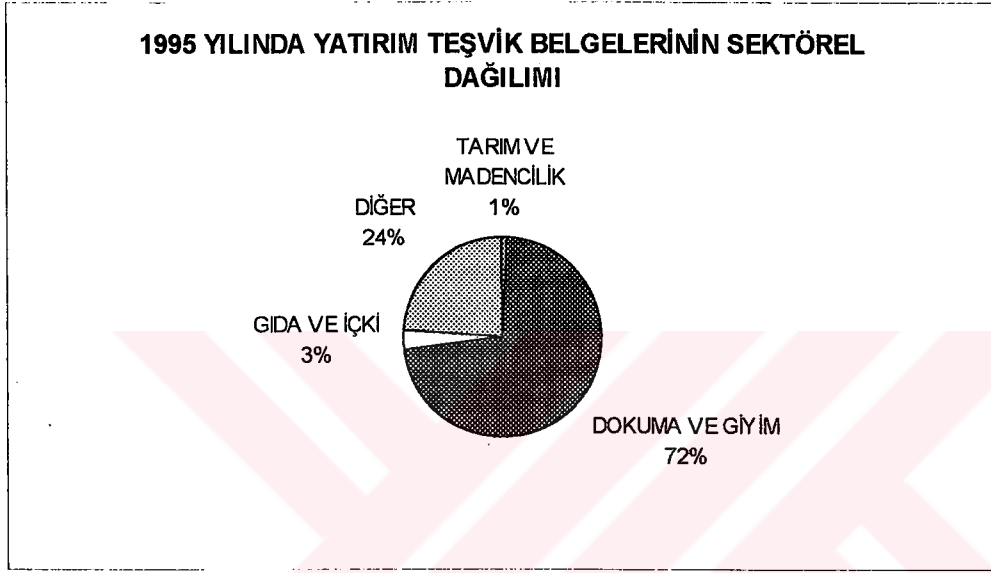
	BELGE SAYISI	TOPLAM YATIRIM (milyon \$)
1996	1123	7537,78
1997	1214	4969,30
1998 (OCAK-EYLÜL)	653	2073,03

1995-1997 yılları ve 1998 Ocak-Temmuz yedi aylık dönemde tekstil ve konfeksiyon sektörüne tahsis edilen Yatırım Teşvik Belgelerinin %40' ın üzerinde bir bölümü, Marmara Bölgesi'nde öngörülen yatırımlar için verilmiştir.

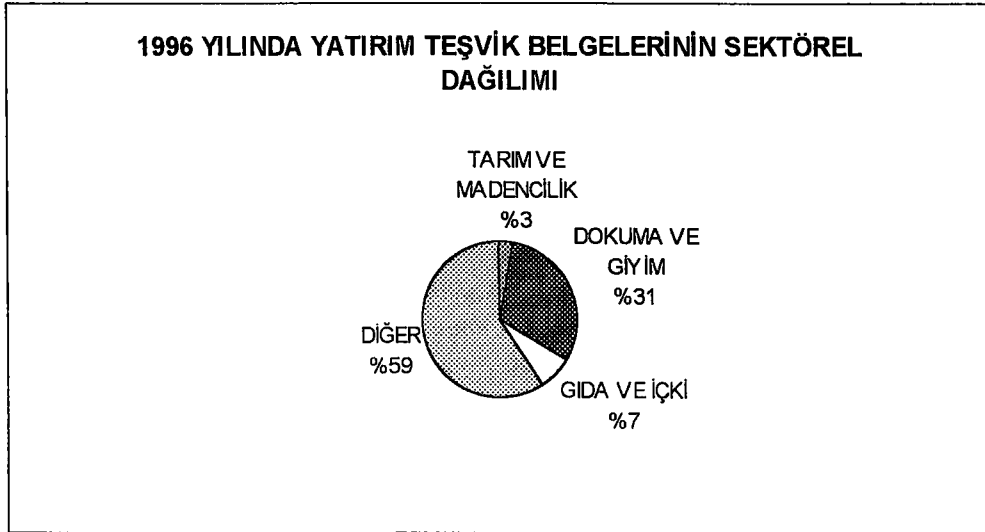
1995-1997 yıllarında Ege Bölgesi ikinci, en fazla Yatırım Teşvik Belgesi tahsis edilen bölge iken; 1998 Ocak-Temmuz ilk yedi ayda ikinci en fazla belge

verilen bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmuştur. Tekstil ve konfeksiyon sektörünün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde öngördüğü yatırımlar, işletmelerin rantı daha az yerleşim bölgelerine kayma eğiliminin de bir sonucudur.

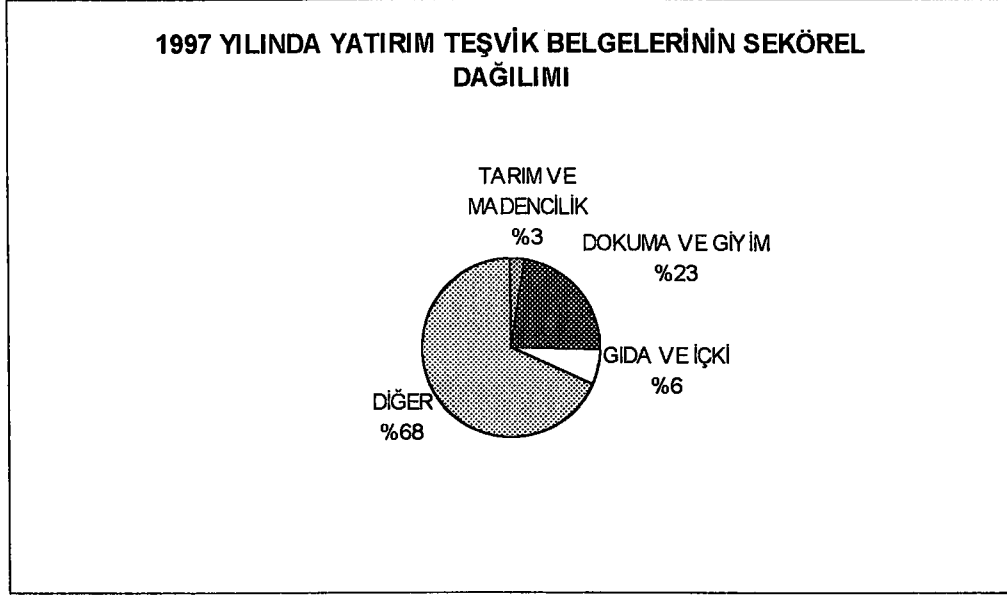
1995 yılında imalat sanayiine tahsis edilen Yatırım Teşvik Belgelerinin %72'si tekstil ve konfeksiyon sektörüne verilmiştir. Bu pay, 1996 ve 1997 yıllarında sırasıyla %31 ve %23 seviyelerine gerilemiştir.

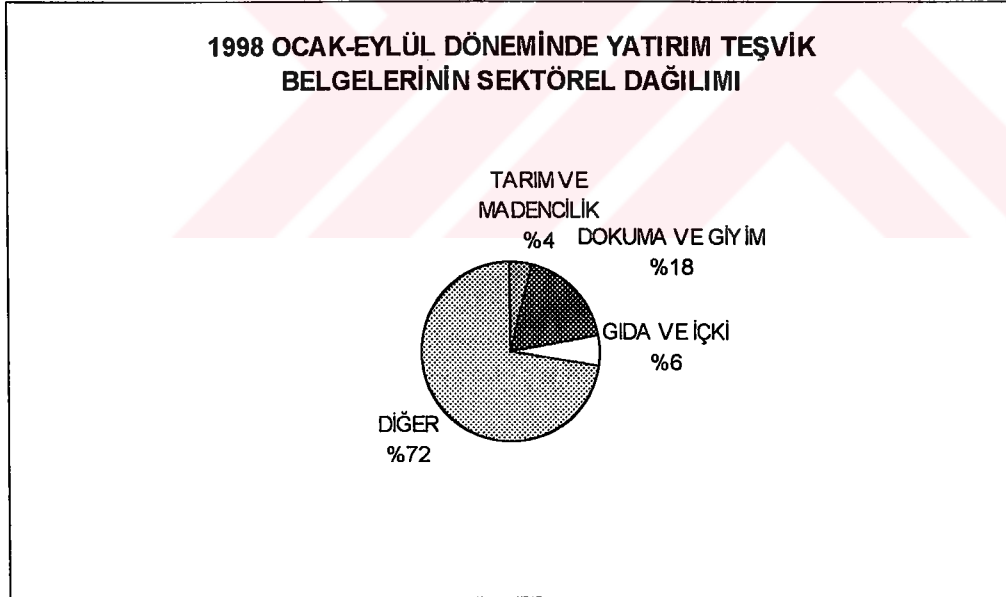
Şekil 4.1. 1995 Yılında Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

Şekil 4.2. 1996 Yılında Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

Şekil 4.3. 1997 Yılında Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

Şekil 4.4. 1998 Yılında Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

1993 yılında 195.200 adet olan open end rotor kapasitesinin, %79.2' lik bir artışla 1996 yılında 349.800 open end rotora arttırılmış olması ve 1995 yılında tekstil ve konfeksiyon sektörünün aldığı toplam 2.360 adet Yatırım Teşvik Belgesinin 1.568 adedinin tekstil sektörü tarafından alındığı gözönüne alındığında, tekstil sektörünün yoğun şekilde open end iplik yatırımı yaptığı ortaya çıkmaktadır.

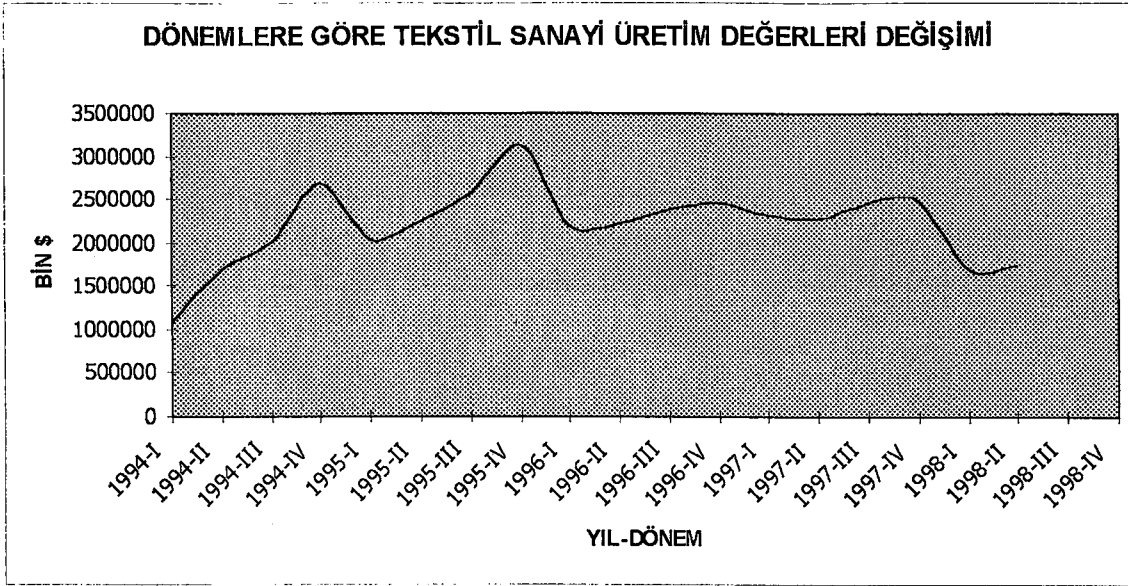
Tekstil sektöründe open end yatırımları dolayısıyla arz fazlalığı dikkate alınarak, halihazırda sektörün sadece modernizasyon, kalite düzeltme, entegrasyon, darboğaz giderme, yenileme ve çevre koruma amaçlı Yatırım Teşvik Belgesi müracaatları ile Türkiye’ de üretimi olmayan ya da kısıtlı olan mamülleri üretmeye yönelik yatırımlara ilişkin başvuruları Hazine Müsteşarlığı’ nca değerlendirmeye alınmaktadır. [1]

4.2. Dönemlere Göre Tekstil Sanayiinde Üretim Değerleri

Devlet İstatistik Enstitüsü’ nün verilerine göre tekstil sektöründe üç aylık dönemler itibarıyla üretim değerleri Tablo 4.2.’ deki gibidir.

Tablo 4.2. Tekstil Sektöründe Üç Aylık Dönemler İtibarıyla Üretim Değerleri

ÜRETİM	
	bin \$
1994-I	1100922.152
1994-II	1683146.344
1994-III	2005585.858
1994-IV	2689831.455
1995-I	2032988.528
1995-II	2254779.084
1995-III	2569369.193
1995-IV	3140635.688
1996-I	2207061.376
1996-II	2227979.370
1996-III	2383101.114
1996-IV	2450363.726
1997-I	2312411.946
1997-II	2260176.622
1997-III	2459397.686
1997-IV	2472701.524
1998-I	1692851.241
1998-II	1745670.696

Şekil 4.5. Dönemlere Göre Tekstil Sanayi Üretim Değerleri Değişimi

Bu verilerden de görüldüğü gibi, \$ bazında üretim değeri son derece değişken bir grafik oluşturmaktadır. 1995 yılı sonunda üretim maksimum seviyede tespit edilirken, 1996' da bir düşüş yaşanmış ve 1998 yılına kadar bu seviye muhafaza edilmiştir. Ancak yaşanan global krizin etkisiyle üretim değeri 1998 yılının ilk aylarında ciddi bir düşüş göstermiştir.

Tekstil sektöründe hammadde dışında kalan başlıca üretim faktörleri; işgücü maliyeti, enerji, yardımcı madde, amortisman ve sermaye faizidir.

İşgücü maliyeti: Türk tekstil ve konfeksiyon sektörünün, 1980'li yıllarda gösterdiği yüksek ihracat performansı, o yıllarda ucuz işçilik maliyetleri sayesinde uluslararası pazarlarda rekabet edebilir konuma gelmesinin önemli bir sonucudur.

Tekstil (elyaf, iplik, kumaş) üretim, ileri teknoloji gerektiren sermaye yoğun bir imalat şekli olup; konfeksiyon üretimi emek yoğun bir yapı arz etmektedir. Özellikle konfeksiyon sanayiinin 80'li yıllarda ucuz işgücü avantajı, 90'lı yıllarda ekonomik politikalar, enflasyon ve benzeri etkilerle işçilik ücretlerinin hatırısayılır derecede artması ile yitirilmiştir.

1980 yılında Türkiye' de tekstil sektöründe 1 \$' ın altında olan işçilik ücreti (0,95 \$/saat), 1993 yılında 4 \$' ın üzerine kadar tırmanmış; 1994 yılında yapılan devalüasyon neticesi dolar bazında 2,31 \$/saat' e gerilemiştir. 1996 yılına ait işçilik ücreti 2,02 \$/saat olmuştur.

1996 yılı saat ücreti Tayvan, Güney Kore, Hong Kong' dan ucuz, Çin, Hindistan, Pakistan, Tayland, Filipinler, Fas, Tunus' dan pahalı kalmıştır.

Tablo 4.3. Türkiye’de ve dünyada tekstil sanayi işçilik ücretleri (birim : \$/saat)

	1990	1991	1993	1994	1996
Almanya	16,46	16,96	20,5	20,77	21,94
İtalya	16,13	17,31	16,2	15,65	16,65
ABD	10,02	10,33	11,61	11,89	12,26
Yunanistan	5,85	5,75	7,13	7,68	8,92
Tayvan	4,56	5	5,76	5,98	6,38
Güney Kore	3,22	3,6	3,66	4	5,65
Hong Kong	3,05	3,39	3,85	4,4	4,9
Macaristan	1,24	1,32	1,8	2,19	3,18
Çek Cum.	x	x	1,43	1,51	2,21
TÜRKİYE	1,82	3,12	4,44	2,31	2,02
Fas	1,28	1,37	1,47	1,54	1,92
Tunus	2,82	2,82	2,97	x	1,89
Tayland	0,92	0,87	1,04	1,41	1,56
Filipinler	0,67	0,67	0,78	0,95	0,91
Çin	0,37	0,34	0,36	0,48	0,58
Hindistan	0,72	0,55	0,56	0,58	0,56
Endonezya	0,25	0,28	0,43	0,46	0,52
Pakistan	0,39	0,38	0,44	0,45	0,43

Konfeksiyon sektöründe, özellikle Avrupa Birliği üyesi ülkelerde işçilik ücretleri toplam üretim maliyetlerinin bazen %50 civarında bir kısmını oluşturabilmektedir. Konfeksiyonda işçilik maliyeti, tekstil sektöründen daha düşük olmaktadır. Buna sebep olarak da, konfeksiyon sanayiinde ağırlıklı olarak kadın işçilerin istihdam edilmesi ve iki sektör arasında çalışanların vasıflarının farklı oluşu gösterilebilir.

Günümüzde işçilik ücretleri, tekstilde yatırım kararlarının verilmesinde önemli bir kıstas olmaktadır. Uluslararası pazarlarda tekstil-konfeksiyon yatırımları için işçilik ücretlerinin nispeten düşük olduğu ülkeler seçilirken, yurtiçinde rantı daha az, şehir merkezinden uzak yerleşim bölgelerine kayma eğilimi göstermektedir. [1]

Enerji: Türkiye için 7 cent/kWh olarak kabul edilen elektrik enerjisi fiyatı; ABD, Kore, Endonezya ve Brezilya’dan daha pahalıdır. Ancak böyle bakıldığında çok yüksek de değildir. Fakat OECD tarafından satın alma paritesi de göz önüne alınarak yapılan hesaplamalara göre, elektriğin 17 cent/kWh saat ile en pahalı olduğu

ülke Türkiye'dir. (Bu rakam Portekiz'de 13,8, İtalya'da 9,8, Kore'de 9,4, Almanya'da ve Yunanistan'da 6,3, ABD'de 4,4 ve İsveç'te 2,7 cent/kWh'dır.

Yardımcı Madde: Yedek parçalar, yağlar, temizleme malzemeleri ve binaların bakımını içeren bu kalemdeki maliyetler Türkiye için, karşılaştırılan diğer ülkelere nazaran biraz daha yüksektir. Ancak bu durum Türkiye'nin toplam maliyetini sadece %1 arttırdığı için önemli değildir.

Amortisman: Türkiye'de hammadde (pamuk) hariç üretim maliyeti içerisindeki en yüksek (%42) kalem budur. Bunun üç nedeni vardır:

- Türkiye'deki mevcut makinaların modernizasyonu yerine yapılan büyük yeni yatırımlara bakılarak, Türkiye için makinaların amortisman süresi ABD ile bir tutulmuş, 7 yıl olarak kabul edilmiştir. (Karşılaştırılan diğer ülkelerde bu süre 8-10 yıldır.)
- Amortisman sabit gider olduğundan, bu son derece pahalı makinaların birim üretime (1 kg ipliğe) düşen amortisman payını arttırmak için Kore, Hindistan, Endonezya gibi ülkelerde makinalar günde 24 saat, haftada 7 gün olmak üzere yılda 8400-8500 saat çalıştırılmaktadır. İtalya'da bile makinaların yılda 7900 saat olan çalışma süresi, Türkiye'de 7100 saat ile karşılaştırılan ülkeler arasında en düşüktür.
- Birim üretime (1 kg ipliğe) düşen amortisman payını azaltmak için teorik çalışma saatlerinin yüksek olması bir şey ifade etmez, önemli olan makinaların fiili çalışma saatlerinin, yani kapasite kullanım oranlarının da yüksek olmasıdır. Karşılaştırılan ülkelerdeki kapasite kullanım oranları %83,6 ile %98,7 arasında değişirken, Türkiye'de 1997 ilkbaharında %67,6 idi ve şu anda %55'tir. Başka bir anlatımla, OE-İplik fabrikaları karşılaştırılan ülkelerde yılda 6600-7500 saat çalışırken, Türkiye'de 4800 saat çalışıyorlardı, şimdi ise 3900 saat çalışmaktadırlar.

Sermaye (Yatırım) Faizi: Türkiye'de 1997 yılında çok yüksek olmayan birim üretime düşen sermaye faizi payı (yatırım finansman gider payı), şu anda dünyada en yüksektir. Bunun 2 nedeni vardır:

1997 yılında %9 olan \$ kredi faizleri, şu anda %20'nin üstüne çıkmıştır.

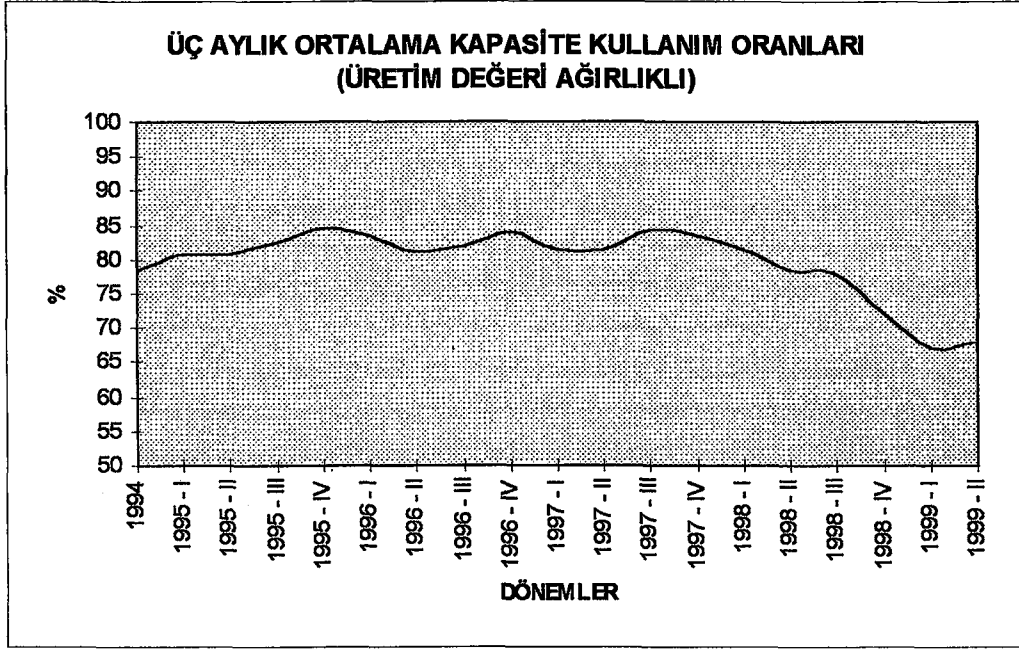
Yatırım finansman giderleri de sabit gider olduğundan, birim üretime düşen finansman gideri payını düşürmek için en etkili yol, fabrikaların fiili çalışma sürelerini mümkün olduğunca yüksek tutmaktır. Halbuki rakip ülkelerde yılda 6600-7500 saat çalışan iplik makineleri, Türkiye'de şu anda 3900 saat çalışmaktadır. Böylece zaten aşırı yüksek olan faiz yükü, düşük çalışma süreleri ile de birleşince, Türk İplik Sanayii dünyada birim üretim (1 kg iplik) için en yüksek finansman gideri ödeyen sanayi olmaktadır. [10]

4.3. Kapasite Kullanım Oranları

Tablo 4.4. Tekstil Sektöründe Kapasite Kullanım Oranları

	1994	78.5
1995	1995 – I	80.7
	1995 – II	80.8
	1995 – III	82.7
	1995 – IV	84.6
1996	1996 – I	83.4
	1996 – II	81
	1996 – III	81.9
	1996 – IV	83.9
1997	1997 – I	81.4
	1997 – II	81.3
	1997 – III	84.3
	1997 – IV	83.3
1998	1998 – I	81.4
	1998 – II	78.6
	1998 – III	77.8
	1998 – IV	72.2
1999	1999 – I	67.2
	1999 – II	68

Devlet İstatistik Enstitüsü' nün verilerine göre tekstil sektöründe kapasite kullanım oranlarının yıllara göre değişimi Tablo 4.4. ve Şekil 4.6.' da görüldüğü gibidir.

Şekil 4.6. Tekstil Sektöründe Kapasite Kullanım Oranlarının Yıllara Göre Değişimi

Tekstilde 1994 yılına kadar %80' in altında seyreden yıllık ortalama kapasite kullanım oranı, 1994' ten sonra %80' inin üzerine çıkmış, 1998 yılına kadar devamlı belli bir ivme ile artarak %84,3' e kadar yükselmiştir. Ancak 1998' in 3. ayından sonra düşüş başlamıştır. 1999 yılı ilk aylarından itibaren ise global kriz ve ekonomik durgunlukların, kapasite kullanım oranlarına etkisi ciddi şekilde ortaya çıkmıştır ve oran %67,2 seviyesine kadar düşmüştür.

Şüphesiz bu düşüşün en önemli sebeplerinden biri, sektörde son derece hızlı ve hesapsız bir şekilde artan yatırımlardır. Girişimcilerin gerekli araştırma ve danışmanlıkları almadıkları için sadece görebildikleri ya da moda olan konularda yatırım yapmalarının doğal sonucu olarak birçok alanda kapasite fazlalıkları oluşmuştur.

Ayrıca Türkiye' de üretilebilecek kalitede iplik ve kumaşların ucuz fiyatlarla ithal edilmesi, Türkiye' de büyük yatırımlarla gerçekleştirilmiş önemli miktarda iplik ve kumaş üretim kapasiteleri atıl dururken ve işçiler işten çıkarılırken Türk Tekstil Sanayiinin kapasite kullanım oranlarının daha da düşmesine ve dolayısıyla maliyetlerinin iyice artmasına sebep olmaktadır. [10]

5. TÜRKİYE' NİN TEKSTİL VE KONFEKSİYON İHRACATININ SON 5 YILDA DEĞİŞİMİ

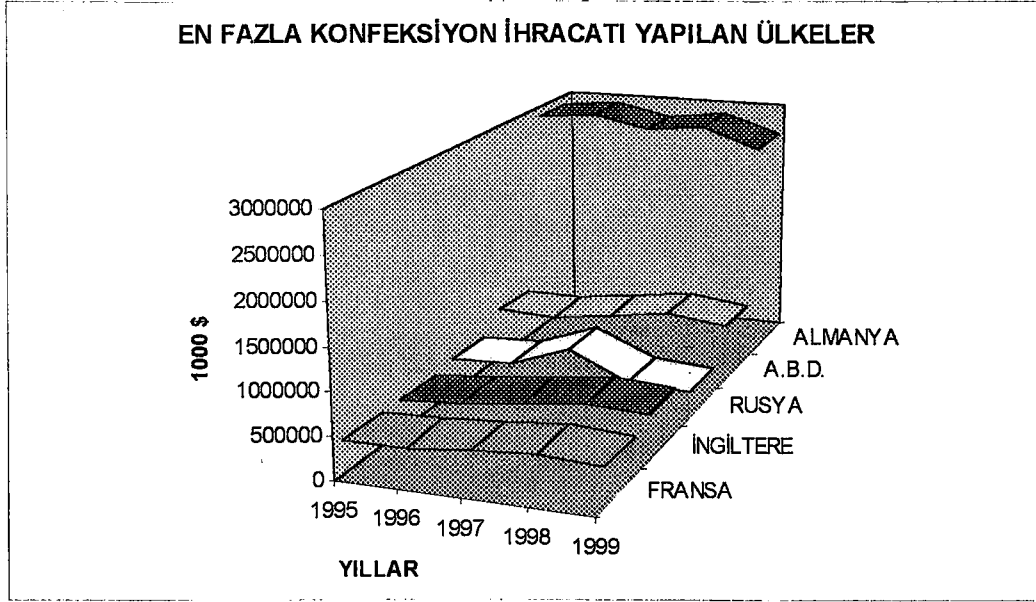
Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü, gösterdiği yüksek ihracat performansı ile 1980' li yıllarda ülke ekonomisinde belli bir yer edinmiş; 1990' lara gelindiğinde toplam ihracat içindeki payını %30' un üzerine çıkartarak yerini sağlamlaştırmıştır.

1980' li yılların başında daha çok iplik, elyaf, kumaş gibi tekstil mamülleri ihraç eden Türkiye, 1987 yılından sonra daha fazla konfeksiyon mamülü ihraç etmeye başlamış; katma değeri tekstil mamüllerinden yüksek olan konfeksiyon mamüllerinin ihracatı, 1990' lı yıllarda artarak devam etmiş ve sektörün önemini pekiştirmiştir.

1990' larda tüm dünyada, konfeksiyon piyasaları hızlı bir rekabet içerisinde olmuştur. Tüketiciler, tekstil ve konfeksiyon mamüllerinden daha fazla fonksiyonlar, yüksek kalite ve daha çok katma değer talep eder hale gelmiştir. Giyinmenin ana parametrelerinden biri de rahatlık ve konfor olmuştur. Bu yöndeki tüketici talepleri, hem tabii hem de sentetik tekstil üreticileri tarafından karşılanmış ve bunun bir sonucu olarak da alışveriş ve giyime daha çok önem verilmiştir. Böylesi bir ortam, Türkiye' de özellikle konfeksiyon sektörünün uluslararası ticaret ortamında rekabet edebilirlik adına, kendini geliştirmesini gerektirmiştir. [1]

Tablo 5.1. Konfeksiyon ihracatı değerleri (1000 \$)

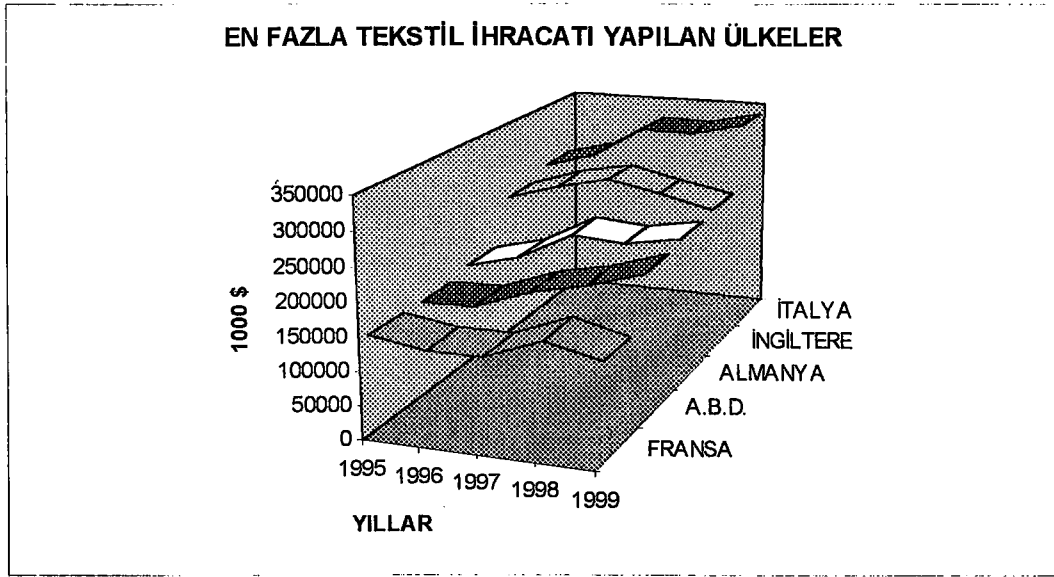
	1995	1996	1997	1998	1999
FRANSA	377309	380994	442755	493734	460000
İNGİLTERE	352567	398141	489932	571624	531610
RUSYA	404600	422933	676608	373544	336190
A.B.D.	622863	597567	690502	807136	718351
ALMANYA	2863019	2948722	2807853	2894328	2662781

Şekil 5.1. En fazla konfeksiyon ihracatı yapılan ülkeler (1000 \$)

Tablo 5.2. Tekstil ihracatı değerleri (1000 \$)

	1995	1996	1997	1998	1999
FRANSA	145400	131491	132279	164990	144686
A.B.D.	144700	145859	176467	194617	221782
ALMANYA	153578	176231	219759	214744	228918
İNGİLTERE	225601	251366	269208	253182	233633
İTALYA	246235	269064	319421	320641	340327

Şekil 5.2. En fazla tekstil ihracatı yapılan ülkeler (1000 \$)

Türkiye' nin tekstil ve konfeksiyon ihracatı 1997 yılında 9,8 milyar \$' a erişmiş, 1998 yılında 10 milyar \$' ı geçmiştir. 1995 yılında konfeksiyon ihracatı Türkiye genel ihracatından %28,6 gibi bir pay almıştır.

Konfeksiyon sektörünün, Türk tekstil ve konfeksiyon ihracatının en büyük pazarı olan Avrupa Birliği ülkeleri ile Gümrük Birliği' nin hemen öncesinde 1995 yılında böylesi bir performans göstermesi; izleyen 1996 ve 1997 yıllarında ise genel ihracattan aldığı payın %27' lere gerilemesi dikkat çekicidir. Buna karşılık 1995 yılında tekstil sektörünün genel ihracatta payı %9,8 iken; 1996 ve 1997 yıllarında sırasıyla %10,1 ve %10,4 olmuştur.

1997 yılına gelindiğinde Türkiye' den en fazla ihraç edilen tekstil ve konfeksiyon mamülleri sırasıyla örme giyim eşyaları, dokuma giyim eşyaları, diğer hazır eşyalar, pamuk elyafı ve ipliği ile pamuklu dokuma mensucat, sentetik, suni stapel elyaf, bunlardan iplik ve dokuma mensucat olmuştur.

En fazla ihraç edilen bu beş mal grubunun 1997 yılında tekstil ve konfeksiyon ihracatından ve Türkiye genel ihracatından aldıkları paylar aşağıda verilmektedir.

Tablo 5.3. En fazla ihraç edilen tekstil ve konfeksiyon mamüllerinin Türkiye genel ihracatındaki payları

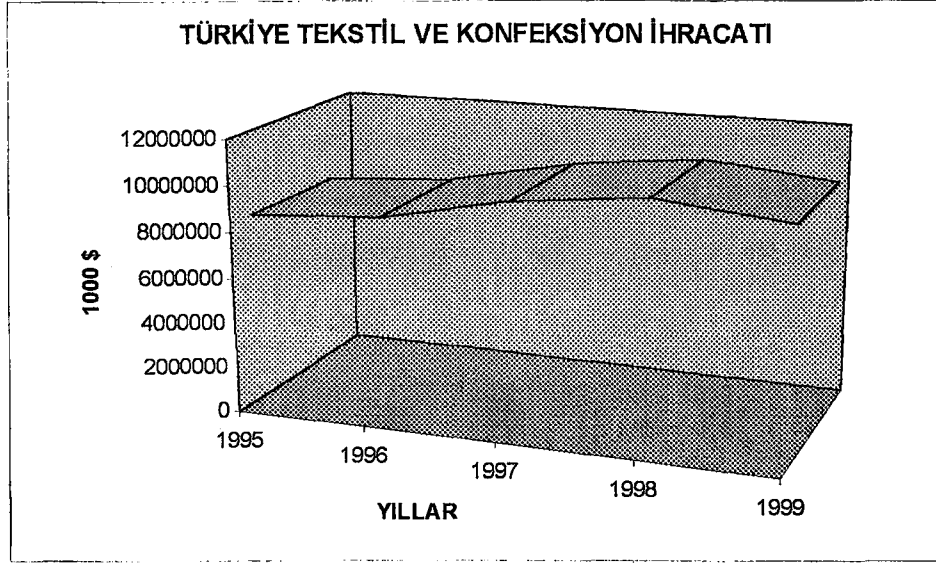
	1997 TEKSTİL - KONFEKSİYON İHRACATINDA PAY	1997 TÜRKİYE GENEL İHRACATINDA PAY
ÖRME GİYİM	%40.34	%15.09
DOKUMA GİYİM	%23.64	% 8.84
DİĞER HAZIR EŞYA	% 8.21	% 3.07
PAMUK ELYAF,İPLİK VE PAMUKLU DOKUMA MENS.	% 6.86	% 2.57
SENTETİK-SUNİ STAPEL ELYAF,İPLİK,DOKUMA MENS.	% 6.77	% 2.53

Örme ve dokuma giyim eşyaları ihracatının Türkiye genel ihracatından aldıkları payların büyüklüğü, konfeksiyon sektörünün ülke ekonomisindeki önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Özellikle örme giyim eşyalarının payının dokuma giyim eşyalarının payının neredeyse iki katı kadar oluşu, bütün dünyada günlük rahat, esnek giysilerin tercih edilmesinin ve örme teknolojisi ve konfeksiyon imalatının, dokuma teknolojisinden daha az yatırım gerektirmesinin bir sonucudur.

[1]

Tablo 5.4. Toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatı değerleri (1000 \$)

	KONFEKSİYON İHRACATI (1000 \$)	TEKSTİL İHRACATI (1000 \$)	TOPLAM TEKSTİL VE KONFEKSİYON İHRACATI (1000 \$)
1995	6188502	2130665	8319167
1996	6344252	2352553	8696805
1997	7088669	2730421	9819090
1998	7644051	2811763	10455814
1999	7145053	2733641	9878694

Şekil 5.3. Türkiye' nin toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatı değişimi (1000 \$)

Tablo 5.5. 1998 yılı ilk 9 ayında ihracatın 1997 yılı aynı dönemine göre değişimi

	Tekstil		Konfeksiyon	
	1998/1997 Ocak/Eylül	1997/1996	1998/1997 Ocak/Eylül	1997/1996
AB Ülkeleri	% 15,1	% 12,4	% 6,20	% 3,0
Almanya	% 12,2	% 24,8	% 0,04	% 4,8
İngiltere	% 1,4	% 7,1	% 16,66	% 23,1
ABD	% 22,7	% 21,0	% 20,18	% 15,8
Rusya Federasyonu	% 3	% 44,1	% 38,75	% 60
K. Afrika Ülkeleri	% 77,4	-	% 152,79	-
TOPLAM	% 9,3	% 16,1	% 5,84	% 11,7

1998 yılının ilk 9 ayında tekstil ihracatı 1997 yılının aynı dönemine göre %9,3, konfeksiyon ihracatı da %5,8 artmıştır. Bu artışlar 1997 yılında sağlanan artışlara nazaran daha düşüktür. Aralık sonu itibariyle ise ihracat tekstilde %9,4, konfeksiyonda da %6,5 artmıştır.

Tablo 5.5. incelendiğinde, Türkiye konfeksiyon ihracatının % 75' inden fazlasının ve tekstil ihracatının da %55' inden fazlasının gerçekleştirildiği AB ve ABD' ne yapılan ihracatta çok önemli etkilenmeler görülmezken, buna karşılık 1997 yılında Almanya ve ABD'nin ardından Türkiye'nin 3. büyük konfeksiyon ürünleri pazarı olan Rusya'ya yapılan konfeksiyon ürünleri ihracatında %38,75' lik bir gerileme (Türkiye'nin Rusya'ya olan toplam ihracatı %26,5 gerilemiştir.) yaşandığı

görülmektedir. (1997 yılında Rusya'ya yapılan ihracat %60 artmış idi.) Bu düşüşten sonra Rusya artık Türkiye'nin 3. büyük değil, Almanya, ABD, İngiltere ve Fransa'nın ardından 5. büyük konfeksiyon ürünleri alıcısı haline gelmiştir. [10]

6. TEKSTİL SEKTÖRÜNDE YAŞANAN KRİZ, ITMA 99 İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER

6.1. Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayiinde Yaşanan Kriz

Türk tekstil ve konfeksiyon sanayiinde son yıllarda ciddi bir kriz yaşanmaktadır. Bu krizin birbiriyle de ilişkili 2 ana nedeni vardır:

- Arz-talep dengesinin bozulması
- Maliyet tutturamama (finansman sıkıntıları dahil)

Arz- Talep Dengesinin Bozulması

Krizin ortaya çıkışının hızlanmasının ve krizin yoğunluğunun artmasının nedeni, arz fazlası yaratılmasının tam tepe noktaya yaklaştığı bir anda talep daralması yaşanmasıdır.

Tekstil sanayiinde aşırı kapasite yaratılması 1993 yılından sonra yapılan yanlış yatırımların bir sonucudur.

Tekstil sanayiinde; birinci derecede kısa (pamuk ve benzeri) elyaf iplikçiliği, sonra da örme (piyasada yanlış olarak penye tabir edilen yuvarlak örme) ve terbiye (özellikle yuvarlak örgü kumaş terbiyesi ve baskı) alt sektörlerinde ciddi kapasite fazlalıkları söz konusudur.

Dokumada da son yıllarda yatırımlar iyice artmıştır. (Türkiye’de mevcut 20.000 mekiksiz tezgahın yaklaşık yarısı son 5 yılda ithal edilmiştir.) Ancak 1980’li yıllardan itibaren örmeye ağırlık verilirken (Türkiye’nin ihraç ettiği hazır giyim ürünlerinin 2/3’ü örme kumaştan mamuldür.) dokuma ihmal edildiğinden, normal şartlar altında dokumada halen çok ciddi bir kapasite fazlalığı söz konusu değildir.

1990'lı yılların başında Bursa, Denizli, Buldan, Babadağ, Kızılcabölük, Uşak, Kula, Karahallı gibi şehir ve kasabalardaki ev ve küçük atelyelerde mevcut 100.000 kara tezgahtan yarısı kapatılıp hurdaya çıkarılmıştır. Bunlar için uygun basit esnek kancalı tezgahların Türkiye'de imali MKE'nin engellemeleri sonucu bir türlü gerçekleştirilemediğinden ve haftalık ipliğini alacak kadar bile mali gücü olmayan bu büyük kitle tamamen sahipsiz ve kaderine terkedilmiş durumda olduğundan krizle birlikte yeniden bir yaprak dökümü söz konusudur. Bursa Dokumacılar Odası'ndan 1998 sonbaharında bildirildiğine göre, 1990'lı yılların başında 3000 civarında olan kayıtlı dokumacı sayısı 2200'e düşmüştür ve dokumacılığı bırakanların 500'den fazlası işyerini son birkaç ayda kapatmıştır.

Türkiye, son yıllarda dünyanın en büyük uzun (yün ve benzeri) elyaf iplikçiliği yatırımcısı olmuştur. Ancak Türkiye bu sektörde genelde zayıf olduğu, dünyada bu alandaki rekabet kısa elyaf iplikçiliğine nazaran daha az olduğu ve Türkiye'nin katma değeri yüksek yünlü kumaş ve giysi üretimine daha fazla ağırlık vermesi gerektiğinden bu sektördeki yatırımlar da, normal şartlar altında sorun yaratacak boyutlara daha ulaşmamıştır.

Konfeksiyon sanayiinde GB ile ilgili yanlış beklentilerin sonucu olarak 1995 ve 1996 yıllarında yapılan yatırımlar, daha önceki yıllarda yapılan yatırımlar ortalamasının 2 katından fazladır. Ancak talep daralması olmasaydı, konfeksiyon sanayiinde yine de ciddi bir kapasite fazlalığı söz konusu olmayacaktı.

Kalkınma planlarında dünyanın en sermaye-yoğun sanayii dalı olan Petro-Kimya sanayiinin bir alt sektörü olarak mütalaa edilen sentetik elyaf ve iplik üretimine gelince, bu sektörü diğer tekstil alt sektörlerinden ayıran en önemli 2 husus:

- Uzakdoğu krizinden en fazla etkilenen tekstil alt sektörü oluşu ve
- Bu sektördeki yatırımların planlanmasından üretime geçişine kadar gerekli olan sürenin, diğer tekstil alt sektörlerine nazaran çok daha uzun olmasıdır.

Dolayısıyla krizin bu sektörde 1997 yılının ikinci yarısından itibaren hissedilmeye başlanmasına rağmen daha önce başlatılmış olan yatırımlar durdurulamadığından Türkiye'de 1998 yılında ciddi bir kapasite artışı sağlanmıştır.

Tablo 6.1. Sentetik elyaf ve iplik kapasiteleri (ton)

	1994	1995	1996	1997	1998	1997/1998 Değişim
Poliester İplik	149.700	186.200	204.850	242.124	310.774	% 28.4
Polester Elyaf	87.600	87.600	87.600	92.600	132.600	% 43.2
Poliamid İplik	59.436	60.636	62.100	64.850	69.450	% 7.1
Poliamid Elyaf	3.600	3.600	3.600	-	-	-
Akrilik elyaf	200.000	200.000	200.000	200.000	230.000	% 16.5
TOPLAM	500.336	558.150	558.150	629.574	780.824	%24.0

Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii için talebin daralmasının iki ana nedeni vardır:

- Global krizin yurtiçindeki ve yurtdışındaki etkileri
- Yüksek maliyetler nedeniyle yurtiçinde ve yurtdışında rekabet gücü kaybı

Global krizin ihracatı daraltıcı etkisi, iç piyasayı daraltıcı etkisinden çok daha az olmuştur.

Başta Güney Kore ve Endonezya olmak üzere Uzakdoğu ülkelerinin aşırı fiyat düşürmeleri sonucu global krizin en fazla hissedildiği poliester elyaf ve iplik sektöründe, 1998 yılında ihracat 72.000 tondan 60.000 tona bir miktar düşmüştür. Ancak asıl olumsuz etki ithalat artışıyla iç piyasada hissedilmiştir.

Şu anda birçok tekstil ve konfeksiyon firmasının kapanmamak ve pazar kaybetmemek için, çok düşük kar marjları ve maliyetin altındaki fiyatlarla ihracat yaptıkları ve 1998 yılının ilk 6 ayında Türkiye'nin tekstil ithalatının iç tüketim için değil, ihraç edilecek konfeksiyon ürünleri için yapıldığı göz önüne alındığında;

- a) % 5-6 artmış gibi görünse de, esasında 1998 yılının ilk 6 ayında konfeksiyon ihracatında Türkiye'de yaratılan katma değer olarak bir artış meydana gelmediği,
- b) Türkiye'de üretilip ihraç edilen konfeksiyon ürünlerinde gittikçe artan miktarlarda üçüncü ülke iplik ve kumaşlarının kullanılması tehlikesinin devam ettiği ortaya çıkmaktadır.

İç pazarın daralmasında global krizin yanında enflasyonu düşürme gayretleri ve faizlerdeki aşırı yükseliş gibi başka etkenler de rol oynamıştır.

- Enflasyonu düşürme gayretlerinin tekstil piyasasına etkisi çok yönlüdür.

1998 yılında enflasyonun %50'lere düşeceği varsayımıyla maaş ve ücretler frenlenmiştir, ama Aralık ayı sonu itibariyle tüketici fiyatlarındaki 12 aylık artış %69,7 olmuştur. Gelir ve fiyat artışları arasındaki bu fark da talebi reel olarak daraltmıştır.

Enflasyonun düşüşüne ucuz ithalatla destek sağlamak için TL'nin değeri yüksek tutulmuştur. Bilindiği gibi aşırı değerli para ithalatı teşvik ederken, ihracatı pahalandırdığından ürettiğinin yarısını satan Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayii'ne iki kere olumsuz etki yapmıştır.

TL'nin aşırı değerli, Rus Rublesi'nin ise aşırı değersiz olması, hem bavul ticaretini hem de Rusya'ya yapılan resmi ihracatı olumsuz etkilemiştir.

- Aşırı yüksek faiz oranları yalnız finansmanı pahalandırmamakta, iç pazarı da küçültmektedir.

Aşırı ısınmış ekonomilerde tüketimi kısmak için alınan en etkili önlemlerden biri mevduat faiz oranlarını yükseltmek, tasarrufu cazip hale getirerek talebi erteletmektir. Ancak Türkiye'de yıllık bileşik faiz oranlarının %150'ye çıkmasının nedeni, devletin yüksek miktarda iç borçlanma zorunluluğudur. Ve faizler tam global kriz nedeniyle talebin daraldığı bir anda aşırı yükselmiştir. Önlem alınmadığı takdirde bunun sonu ciddi bir durgunluk olabilmektedir.

Tüketicinin, fiyatların düşmesi beklentisi ile harcamadığı parasına bir de ayda % 7-8 faiz verilince, talebin aşırı daralması kaçınılmaz olmaktadır.

- Rusya krizinin etkisi yüksek olmuştur.

Rusya'da yaşanan mali ve ekonomik krizin etkisiyle 1998 yılının ilk 9 ayında Rusya'ya yapılan konfeksiyon ürünleri ihracatı 1997 yılının aynı dönemine göre %38,7 azalmıştır. Ama bundan çok daha önemli olan etki, Laleli Piyasası olarak bilinen bavul ticaretinde yaşanmıştır.

Kayıt dışı ekonomi olduğu için bu piyasanın büyüklüğü hakkındaki rakamlar 5-20 milyar \$ arasında değişmektedir ve bu piyasanın yarıdan epey fazlasının tekstilden ve deriden mamul giysilere ait olduğu bilinmektedir. Kriz öncesi günler için tekstil-konfeksiyon bavul ticareti hacminin 5 milyar \$ olduğu ve bu paranın %60 küçüldüğü (bu konudaki tahminler de %50-80 arasında değişmektedir.) kabul edilirse, kaybedilen paranın en az 3 milyar \$ civarında olduğu anlaşılmaktadır.

Alınan bilgilere göre, Suriye ile yaşanan kriz de özellikle Güneydoğu Anadolu'dan Arap ülkelere yapılan tekstil ihracatını ve sınır ticaretini olumsuz etkilemiştir. Irak ve İran ile yıllardır düzelemeyen ilişkilere ilaveten bir de Suriye ile ilişkilerin bozulmasının olumsuz etkileri, özellikle bu ülkelere komşu olan Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kendini belli etmektedir.

- Global krizin iç piyasadaki en önemli etkisi ucuz ithalatı patlatmasıdır.

Global krizin, başlangıçtaki iddiaların tersine, Türkiye'yi de etkileyeceğinin anlaşılmasıyla; kriz döneminde işini kaybetme riski arttığı ve yeni iş bulma zorlaştığı için, maaşlı ve ücretliler tüketimlerini kısımakta ve birikim yapmaya çalışmaktadırlar. Buna yüksek faizlerin etkisi de katılınca tüketimin ertelenmesi daha da cazip hale gelmektedir.

Serbest çalışanlar, esnaf, tüccar, çiftçi ve sanayici ise parayı bir süre elde tutup beklemek düşüncesiyle hem tüketimlerini, hem de yatırımlarını erteleyerek, piyasanın küçülmesine karesiyle etki yapmaktadırlar.

Dünyadaki durum iyi iken bir ülkede kriz yaşanır, insanlar göreceli olarak fakirleştiklerinden, iç pazar küçüldüğünden, ithalat düşmektedir. Ancak yaşanan global kriz, Uzakdoğu ülkelerinde Türkiye'den 1-1,5 yıl önce başladığı için, büyük tekstil üreticisi olan bu ülkelerin paralarının değerinin düşmesine bir de krizden kurtulmak için ihracat yapma zorunlulukları nedeniyle devletlerinden aldıkları aşırı sübvansiyonlar eklenince, bu ülkelerden Dahilde İşleme Rejimi kapsamında geçici ithal yoluyla yapılan ucuz iplik ve kumaş ithalatı son 1-1,5 yıl içinde patlamıştır. Türkiye'nin tekstil ithalatı 1996 yılında 1995 yılına göre değer olarak %7,3 artıp, miktar olarak da %1,2 azalırken; Uzakdoğu krizinin yaşanmaya başladığı 1997 yılının ilk altı ayında 1996 yılının aynı dönemine göre değer olarak %15,2, miktar olarak da %43,1 artmıştır. Tekstil ithalatı 1998 yılının ilk altı ayında ise, değer

olarak %11,2, miktar olarak da %45,7 artarak 760.000 tonu geçmiştir. (Türkiye'nin aynı dönemdeki tekstil ihracatı ise, ithalatının yarısından az olup 335.000 tondur. Buna 125.000 tonluk konfeksiyon ihracatı ilave edildiğinde bile, Türkiye'nin toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatının tekstil ithalatının %60'ını zor bulduğu görülmektedir. Halbuki daha 1996 yılının ilk yarısında bu miktar birbirine yakındı. 365.000 ton tekstil ithalatı, 342.000 tekstil + konfeksiyon ihracatı). Yani tekstil ithalatı 2 yılda %108,5 artmıştır. Değer olarak artış ise sadece %28'dir. Zira son iki yılda Asya'dan gelen iplik ve kumaşlar dampingli ve aşırı ucuz olduklarından, 1996 yılında 3,79 \$/kg olan ortalama ithalat fiyatı, 1998 yılında 2,33 \$/kg'a düşmüştür.

1998'in ilk 6 ayında yapılan bu 760.000 tonluk ithalatın 199.000 tonu AB'den, 102.000 tonu ABD'den, 30.000 tonu diğer OECD ülkelerinden ve geriye kalan 400.000 tondan fazlası da Asya ülkelerinden ithal edilmiştir.

Bu ithalatın 283.000 tonu pamuk elyafı, ipliği ve kumaşı, 225.000 tonu da büyük kısmı poliester olmak üzere, filamentler hariç suni ve sentetik elyaf, iplik ve kumaş ithalatıdır. (1998 yılında suni elyaf, iplik ve kumaş ithalatı %96 artmıştır.) İkinci 6 ayda da durumun aynı olduğu kabul edilirse, Türkiye yılda 1,5 milyon ton elyaf ve tekstil ürünü ithal eden bir ülke haline gelmiş demektir.

Türkiye'nin 1 milyon tonun üzerinde pamuk ve suni sentetik elyaf, iplik ve kumaş ithalatının 500.000 tonun elyaf (340.000 ton pamuk, 50.000 ton poliester, 60.000 ton akrilik, 50.000 ton viskon ve poliamid) olduğunu göz önüne alırsak, Türkiye'nin 500.000 ton kadar da pamuk, viskon, poliester veya bunların karışımı iplik ve kumaş ithal ettiği ortaya çıkmaktadır ki, bu ithalat önlenip 500.000 ton daha iplik yurt içinde üretilse, iplik sanayiinde %55'e düşmüş olan kapasite kullanım oranları %90'a çıkacak ve böylece krizin en önemli sebebi ortadan kalkacaktır.

Sonuç olarak, ister normal, ister geçici ithal yoluyla yapılsın Asya ülkelerinden yapılan bu sübvansiyonlu, dampingli ucuz iplik ve kumaş ithalatı Türk Tekstil Sanayiine büyük zarar vermektedir.

Uzakdoğu krizinin olumsuz etkilerinin en fazla hissedildiği sentetik (özellikle poliester) elyaf ve iplik sektöründeki durum incelendiğinde:

Uzakdoğu ülkelerinde büyük kapasite fazlasının bulunmadığı poliamid iplik ve akrilik elyafı ihracat ve ithalat birbirlerine yakın değerlerde olup, kapasite kullanım oranları %80'in üzerindedir.

İç tüketimi için üretim yapan Çin ve Hindistan bir tarafa bırakılırsa, özellikle Güney Kore, Tayvan ve Endonezya'da önemli kapasite fazlalığının söz konusu olduğu poliester iplik ve elyaf sektöründe Türkiye'de kurulu olan kapasite tüm iç tüketimi karşıladıktan sonra 150.000 ton ihracata yetecek kadardır. Ancak söz konusu ülkelere yapılan 160.000 ton çoğu dumpingli aşırı ucuz poliester iplik ve elyaf ithalatı iç piyasayı vururken, dış piyasalarda da bu aşırı ucuz fiyatlarla rekabet zor olduğundan, ihracat 60.000 tonu bile bulamamakta ve sonuçta kapasite kullanım oranları poliester elyafı %59,6'ya , iplik de %43,4'e düşmektedir.

- Geçici ithalat geçici olarak faydalı da olsa, uzun vadede Türk Tekstil Sanayiine büyük zarar vermektedir.

Türkiye'ye geçici ithalat yoluyla gelen iplik ve kumaşların tamamına yakın bir kısmı Türkiye'de üretilebilecek kalitede iplik ve kumaşlardır, dolayısıyla bunların ithal nedeni sadece ucuz fiyatlardır. Türkiye'deki iplik ve buna bağlı kumaş maliyetleri nispeten yüksektir. Bu nedenle konfeksiyon üreticisi bu pahalı iplik ve kumaş kullanarak dikeceği giysiyi dünya piyasalarında geçerli olan fiyatlardan ihraç ettiğinden zarar edecektir veya pazarını kaybedecektir. O nedenle konfeksiyon üreticisinin iç piyasaya bağımlı kalmayarak dünyada bulabildiği en ucuz fiyatlarla iplik ve kumaş ithal etmesi hakkıdır ve ilk bakışta ekonomi için faydalı görünmektedir. Ancak bu durum Türk Tekstil Sanayiinin kapasite kullanım oranlarının daha da düşmesine ve dolayısıyla maliyetlerinin iyice artmasına ve sonuçta işçi sayısının, ödenen verginin ve sağlanan katma değer azalmasına sebep olarak, krizin daha da derinleşmesine sebep olmaktadır.

Rakip ülkelere yapılan bu ithalat, bir taraftan Türk Tekstil Sanayiini baltalarken, diğer taraftan da rakip ülkelere güç kazandırmakta ve böylece Türk Tekstil Sanayiinin global rekabet gücünün düşmesine çifte olumsuz etki yapmaktadır.

Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayiinin 10 Milyar \$'lık ihracatının:

3.380 Milyar \$'lık kısmı Türk Tekstil Sanayiinin direkt ihracatı

3.540 Milyar \$'lık kısmı Türk Tekstil Sanayiinin dolaylı (konfeksiyon ürünü olarak) ihracatı

1.500 Milyar \$'lık kısmı Asya Ülkeleri Tekstil Sanayiinin dolaylı (konfeksiyon ürünü olarak) ihracatı

2.000 Milyar \$'lık kısmı Türk Tekstil Sanayiinin ihraç ettiği katma değerdir.

Üçüncü ülke iplik ve kumaşlarıyla üretim yapmak, Türk Tekstil Sanayiini baltalayıp, rakip ülkeler tekstil sanayiini güçlendirirken, Türkiye'de yaratılan katma değer cüz'i olduğundan istihdam sağlama dışında ekonomiye önemli bir katkıda bulunmamaktadır.

Modeli ve kumaşı yurtdışından gelen bir konfeksiyon üretiminin Türkiye'de yaptırılmasının tek nedeni, Türkiye'de el emeğinin ucuz olmasıdır. Dolayısıyla Türkiye'de el emeği pahalandığında veya işçiliğin Türkiye'den daha ucuz olduğu başka bir ülke bulunduğunda üretimin oraya kayması kaçınılmazdır.

Halbuki kendi kumaşı ile üretim yaptığı zamanla kendi koleksiyonlarını ve hatta markalarını geliştiren gerçek bir konfeksiyon sanayiine sahip ülkelerde, ücretler yükselince, firmaların kendi model ve yerli kumaşları el emeğinin ucuz olduğu ülkelere gönderilerek, işin hammallığının orda yaptırılıp, kaymağının ülkede yenilmeye devam edilmesi sağlanabilmektedir. Başta Almanya ve ABD olmak üzere zengin sanayileşmiş ülkeler ile G.Kore ve Tayvan tarafından uygulanan bu yol, uzun vadede tek başarı yoludur.

Geçici ithalatın bu normal tehlikelerinin yanında, bir de Türkiye'deki yasadışı uygulamalar nedeniyle Türk Tekstil Sanayiine ve Türk Ekonomisine verdiği zarar vardır. Geçici ithal kaydıyla getirilen kumaşların önemli bir kısmı Türkiye'de iç pazarda kalmaktadır. Bunun için en çok rastlanan üç uygulama:

- Geçici ithal belgelerinde belirtilenden daha fazla kumaş Türkiye'ye sokulmakta ve bu fazlalık iç piyasada satılmaktadır.

- İhraç edilen giysiler için fire dahil kullanılan kumaş miktarı gerçek birim sarfiyattan daha yüksek gösterilmekte ve bu fazlalık iç piyasada satılmaktadır.
- Normal Türk kumaşı ile üretilip ihraç edecek bazı konfeksiyoncular, bir o kadar da ucuz dampingli kumaşı geçici ithal yoluyla getirip, bunun yurt içinde satışından para kazanmaktadır.

Tabii bu yolların ikisini veya üçünü de uygulayan kişi veya kuruluşlar da vardır. Nasıl uygulanırsa uygulansın, sonuçta zaten talep daralmasından yakınan Türk Tekstil Sanayiinin talebinin (pazarının) bir kısmı da böylece çalınmış olmaktadır.

Türk Tekstil Sanayiinin Yüksek Maliyet Sorunu

Türk Lirasının değerinin yüksek tutulması, Tekstil Sanayii'nin maliyetlerinin döviz bazında yüksek olmasında önemli bir etkidir. Ancak bunun yanında, sanayiinin kendisinin ve Türkiye'nin yapısal yanlışlarının sonucu olarak da maliyetler yüksektir.

Bu durum sermaye-yoğun pamuk iplikçiliğinden, emek yoğun hazır giyim sanayiine doğru gidildikçe daha az etkili olmaktadır.

- Dünya piyasalarına göre maliyetlerin en yüksek olduğu alt sektör pamuk iplikçiliğidir.

ITMF 2 yılda bir pamuklu, OE ve ring iplik, dokuma ve örme için uluslararası maliyet karşılaştırmaları yapmaktadır. 1997 yılında yapılan son karşılaştırmada kalkınmakta olan ülkelere örnek olarak Endonezya ve Hindistan, basamak ülkelerine örnek olarak Türkiye ve Brezilya, yeni sanayileşmiş ülkelere örnek olarak G. Kore ve bilgi toplumlarına örnek olarak da ABD ve İtalya'daki maliyetler karşılaştırılmıştır. Tablo 6.2'de, kalifiye işçi saat ücretlerinin 20 \$ olduğu İtalya'daki maliyetler 100 olarak kabul edilip, diğer ülkelerdeki maliyetler buna endekslenmiştir. Normalde tüm üretimleri en pahalıya mal eden İtalya'dır, ama bunun bir istisnası vardır; o da dünyada OE ipliği en pahalıya mal eden ülkenin Türkiye olmasıdır.

Tablo 6.2. ITMF Uluslararası iplik ve kumaş üretim maliyetleri karşılaştırması

Üretim Cinsi	Hammadde	Endonezya	Hindistan	Türkiye	Brezilya	G.Kore	ABD	İtalya
Ring-İplik	Hariç	72	72	76	77	74	80	100
	Dahil	85	76	88	88	86	85	100
OE-İplik	Hariç	91	91	96	87	84	84	100
	Dahil	98	87	100	95	93	87	100
Dokuma	Hariç	47	59	55	67	68	74	100
	Dahil	70	69	74	79	78	80	100
Örme	Dahil (OE)	74	74	79	82	81	81	100
	Hariç	47	47	52	60	59	75	100
	Dahil (Ring)	81	72	83	84	82	83	100
	Dahil (OE)	91	81	94	100	89	86	100

Tablo 6.2.'deki karşılaştırmalarda ülkeler tekstil sanayiindeki kapasite kullanım oranları farklılıkları göz önüne alınmamış ve hesaplar %100 kapasite kullanım oranlarına göre yapılmıştır. Hesaplamalar 1997 Mart ayında yapılmış olup Türkiye için \$ kredi faiz oranı %9 olarak kabul edilmiştir. Yaptığımız bir çalışmaya göre, Türkiye'de yapılan aşırı yatırımlar nedeniyle pamuk iplikçiliğinde ortalama kapasite kullanım oranının %67,6 (İtalya'da %92) ve \$ faiz oranının da % 15 olması durumunda Türkiye'deki OE iplik maliyetleri, İtalya'dan %19 daha yüksek bulunmaktadır.

Bugünlerde ise kapasite kullanım oranlarının ortalama %55 ve \$ faiz oranlarının %20-25 olduğu göz önüne alınırsa Türkiye'deki OE iplik maliyetlerinin şu anda İtalya'dan en azıyla %25-30 daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

- Türkiye'de pamuk iplikçiliği maliyetlerinin yüksek olmasının sebepleri:

Maliyet karşılaştırması yapılan ülkeler arasında aynı kalite pamuğu en pahalıya satın almak zorunda kalan tekstil sanayii Türk 'Tekstil Sanayii' dir. Dünyanın 6. büyük pamuk üretici ülkesi olan Türkiye'de Türk Tekstil Sanayii Türk pamuğunu, pamuk ithal eden ülkeler tekstil sanayilerinden genelde daha pahalıya satın almak zorunda kalmaktadır.

Bunun yanında, Bölüm 4' te de açıklandığı gibi işçilik, enerji, yardımcı madde, amortisman ve sermaye faizi maliyeti etkileyen diğer faktörlerdir.

- Pamuk ipliği maliyetlerinin yüksek olması dokuma ve örme sanayilerinin rekabet gücünü de azaltmaktadır.

Tablo 6.2. incelendiğinde OE iplik üretiminden farklı olarak, Türk Dokuma ve Örme Sanayilerinin hammadde (iplik) hariç üretim maliyetlerinin, karşılaştırılan ülkeler arasında nispeten düşük kaldığı görülmektedir. İtalya'daki maliyetlerin %52'si kadar olan örme maliyetleri de, Endonezya ve Hindistan'dan sonra en düşük maliyetleri oluşturmaktadır.

Ama ülkelerin kendi OE ipliklerini kullandıkları kabulüyle, iplik dahil toplam kumaş maliyetleri hesaplandığında, dünyadaki en pahalı OE ipliği kullanma durumunda olan Türk Dokuma ve Örme Sanayilerinin fason üretim maliyeti avantajları büyük ölçüde ortadan kalkmaktadır. Örneğin, pahalı Türk OE ipliğini kullanarak üretim yaptığında Türk Örme Sanayii, dünyanın İtalya'dan sonra en pahalıya mal eden örme sanayii haline gelmektedir.

- Konfeksiyon sanayiinin en önemli problemi finansman sorunudur.

Konfeksiyon sanayinin büyük kısmı, tekstil sanayiinden farklı olarak, KOBİ'lerden oluşmaktadır. İşletmelerin tamamına yakını 15 yaşından genç ve genellikle işe sıfırdan başlamış, özellikle 1980'li yıllarda aldıkları aşırı teşviklerle gelişmiş, büyümüş kuruluşlardır. Genelde mali yapıları zayıf olup, işletme finansman kredisine muhtaçtırlar. Dolayısıyla Eximbank kredilerinin yetersizliğinden ve bankaların kısa vadeli kredilerin sürelerini uzatmamasından veya uzatsa bile döviz kredilerine %20'nin üzerinde faiz talep etmesinden şikayetçidirler.

Konfeksiyon yatırımları maliyetleri tekstil yatırımlarına nazaran çok daha düşük olmasının etkisiyle, kısa veya orta vadeli krediyle yatırım yapma yanlışı, konfeksiyon sanayicileri arasında daha yaygın olup, bankaların süre uzatmaması durumunda bu yanlışı yapanların iflası kaçınılmaz olmaktadır.

Emek-yoğun konfeksiyon sanayiinin büyük kısmının hala, en pahalı olduğu İstanbul'da üretmesi de bir dezavantaj oluşturmaktadır.

AB'ne ve ABD'ne yapılan ihracatta rekabet nedeniyle birim ürün fiyatlarının ve dolayısıyla kar marjlarının düşmesi dışında ciddi bir sorunu olmayan ihracatçı konfeksiyon sanayiinden farklı olarak, iç piyasaya çalışan konfeksiyon sanayii, Laleli

Pazarının (bavul ticaretinin) büyük ölçüde daralmasından dolayı büyük sıkıntı içerisindeydi.[10]

6.2. ITMA 99 ile İlgili Değerlendirmeler

13. Uluslararası Tekstil Makinaları Fuarı ITMA'99 1-10 Haziran tarihleri arasında Paris' te gerçekleşti. Fuara 40 ülkeden 1391 firma, 134 ülkeden 149.191 ziyaretçi katıldı. ITMA 99' da ziyaretçiler 155,954 m² lik bir alan üzerinde 17 ayrı salonda 1391 sergiyi izlama fırsatı buldular.

Uzun yıllar boyunca ITMA' ya gelen tekstil makinası üreticileri Avrupa' lıydı. Birçok aşamadan sonra CEMATEX katılımcılarının sayısı azalarak CEMATEX' den olmayan katılımcı akışı hızlandı. Bu akış da ITMA' nın ilk uluslararası tekstil makinacılığı sergisi olarak konumunu güçlendirdi. Sonuç olarak ITMA 99' a giden ziyaretçiler dünyanın dört bir yanından gelen üreticilerle tanıştılar.

CEMATEX' den olmayan katılımcıları sayısı büyük oranda artmış, 326' ya ulaşmıştır. Türkiye 1995 yılındaki fuara yalnız 10 firma ile katılırken, 1999 yılında 3 Türk katılımcı fuarda yerini almıştır. Ziyaretçi sayısına göre Türkiye Fransa (25.610), İtalya (16.998), Almanya (15.355), Belçika (7.866) ve İspanya (7.493)' nin ardından 6.sırada yer almaktadır. Fuara katılan Türk ziyaretçilerin sayısı 5.986 olup, toplam ziyaretçi sayısının % 4.01' ini oluşturmaktadır. [11]

1998' in ikinci yarısı ile daralma dönemine giren tekstil, 1999' un Ağustos' una kadar devam etti. Yılın ilk sekiz ayı belirsizlikle geçerken, ITMA 99' u ziyaret eden yaklaşık 6000 Türk ziyaretçi, pazardaki olumlu sinyallerle birlikte gelişmelerini sürdüreceklerinin müjdecisi idi. Firmalar kalitenin yanısıra esnekliğe yönelmeye başladılar. Penye iplikçiliğinin yanısıra, Lycra gibi elastan liflerle streç iplik üretimi; polyester, viskon gibi yapay elyaf karışımlarıyla birlikte keten gibi doğal elyaf karışım ipliklerin pazarında bir canlanma görüldü. Ring, büküm ve kaplama olarak tüm alanlarda elastan iplik üretiminde patlama görüldü.

Yılın son 4 ayında kesik elyaf iplik sektörü, tekrar eski canlılığına kavuştu. İplik işletmelerinin üzerinde durduğu nokta kapasite artışı değil, mevcut kapasitenin verimliliği, üretkenliği ve esnekliğini arttırmaya yönelikti. Yapılan ve planlanan

yatırımlarda ekonomik bir kapasiteye ulaşmak ve birim maliyeti düşürmek ön plandaydı. 1999 yılında kısa elyaf iplik kapasitesinde 88 bin iğlik ring, yaklaşık 5 bin rotorluk da open-end yatırımı yapıldı.

İplikte olduğu gibi dokumda da yılın son 4 ayında toparlanma sürecine girildi. 1999 yılında 750 adetlik mekiksiz dokuma makinası yatırımı yapıldı. Bu makinaların önemli bölümünü kancalı ve hava jetli makinalar oluşturuyordu. [14]

7.SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Tekstil ve konfeksiyon sektörünün 1998 yılında 10 milyar doları geçen ihracat performansı, çok büyük ve modern entegre tesislerin yanısıra sayıları onbinleri aşan küçük ve orta boy işletmelerin eseridir.

KOBİ tabir edilen küçük ve orta boy işletmelerin ihracat sektörü içerisinde bir organizasyon altında toplanarak dünya pazarlarına yönlendirilmesi amacıyla, 26.12.1996 tarihi itibariyle Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından “Sektörel Dış Ticaret Şirketi” (SDŞ) statüsü verilmeye başlanmıştır. Bu şirketlerin ihracatla ilgili konularda (finansman, tedarik, nakliye, sigorta, gümrükleme, vb.) hizmetleri sağlayarak dış ticarete uzmanlaşmaları ve bu suretle daha etkin faaliyet göstermeleri mümkün olmaktadır. Eylül 1998 tarihi itibariyle Türkiye’ de 26 adet Sektörel Dış Ticaret Şirketi kurulmuştur. Bunların 10 tanesi tekstil ve konfeksiyon sektöründe faaliyet göstermektedir ki, bu gibi örgütlenmeler sektörün gücünü arttırmaktadır.

2005 yılında tüm tarife dışı engellerin kalkmasıyla, Dünya Ticaret Örgütü’ ne üye 130’ u aşkın ülkenin,pazarlarını birbirlerine açacak olmaları, diğer bir deyişle dünya ticaretinin tam anlamıyla liberalleşmesi, tekstil ve konfeksiyon ticaretini daha da zorlu bir yola sokacak, rekabeti en üst düzeye çıkaracaktır.

Türk tekstil ve konfeksiyon sanayicisi, tekstil tasarımcıları yetiştirip moda-marka yaratarak, yurtdışı fuarlarda kendi çizgisini tanıtarak, patent hakları gibi fikri mülkiyet haklarının bilincinde olarak, çevreye saygılı üretim yapmak için gerekli önlemleri alarak, ürettiği mallarda insan sağlığını azami düzeyde gözeterek, işletmelerinde toplam kalite yönetimini benimseyerek gelecek günlerde sektörün rekabet edebilirliği olabildiğince arttırmaya çalışmaktadır. [1]

İhracat değerleri çok üst seviyelere ulaşmış olan konfeksiyon sektörünün en önemli eksikliği marka yaratamamaktadır. Uluslararası pazarlarda hammaddesi ve işçiliği ülkemize ait ürünlerin başka markalarla satılıyor olması, Türk tekstil sanayiinin hakettiği yere gelmesini engellemektedir. Kalitede belli bir hedefi

tutturduğu için pazar bulabilen bu ürünler, doğru politikalar uygulanarak, iyi tasarımcılar yetiştirilerek ve marka yaratma amacına yönelik çalışmalara ağırlık verilerek uluslararası alıcılara sunulmalıdır. Bugün bunu başarabilmiş 1-2 markamızın yurtdışında söz sahibi olduğunu görmek bu konuda bir teşvik unsuru olarak değerlendirilmelidir.

Tekstil sanayiinde teknolojinin çok hızlı şekilde değiştiği de gözönüne alınarak, üretim tesisleri sürekli olarak modernize edilmelidir.

Ancak bu modern, high-tech tesisleri en verimli şekilde çalıştıracak, en basit işçisinden en üs seviyedeki yöneticisine kadar her seviyede yeterli kalitede ve sayıda eleman yetiştirilmeden yapılacak modernizasyon çalışmaları başarıyı sağlayamayacaktır.

Modern teknoloji ve iyi eğitilmiş kaliteli elemanlarla ucuz fiyatı nedeniyle rekabet gücüne sahip olabilen sıradan ürünler üretmeye devam edilirse, başarı yine eksik kalacaktır. Başarının tam olması için; katma değeri yüksek, yenilik-yoğun, know how-yoğun, yaratıcılık-yoğun ürün strüktürüne ağırlık verilmelidir.

Konfeksiyon sanayiinde bunun sağlanması için bir taraftan kendi özgün kreasyon ve koleksiyonlarını geliştirebilecek bir altyapı oluşturulurken, diğer taraftan da tekstil sanayiinin özel ve yüksek kaliteli elyaf, iplik ve kumaşlar üretmesi sağlanmalıdır.

Tekstil sektöründe özellikle 1980' li yıllardan sonra başlayan yatırım seferberliği, tekstili Türkiye' nin lokomotif sektörü haline getirmiştir. Ancak yatırımların çok hızlı ve hesapsız artması bazı problemlere neden olmuştur.

Başta kısa elyaf olmak üzere, konfeksiyon harici tekstil sektöründe yeni işletmelerin kurulması veya salt kapasite artırıcı yatırımların teşvik edilmemesi gerekmektedir. Mevcut işletmelerde kaliteyi artırıcı, darboğazı giderici, çevreyi koruyucu, enerji, su, kimyasal madde, hammadde yardımcı madde tüketimini azaltıcı modernizasyon ve yenileme yatırımları teşvik edilmelidir. Bu yalnızca ülke ekonomisine faydadan çok zarar verecek bir yatırımın devlet tarafından teşvik edilmesi hatasının engellenmesine katkıda bulunacaktır. Her isteyene, her konuda teşvik belgesi verilmesi, yatırımcının yanlış yönlendirilmesi demektir.

Araştırma-Geliştirme' ye (AR-GE) ayrılan pay arttırılmadığı takdirde, Türkiye' nin sanayileşme yolunda ilerlemesi kolay olmayacaktır. Bilgi toplumunu oluşturan gelişmiş ülkelerde AR-GE çalışmalarına GSMH' nin %2-2.5' i ayrılmakta, Güney Kore' de bu oran %3' ün üzerine çıkmaktadır. 1950' li yıllarda Güney Kore' den daha iyi durumda olan Türkiye' nin, bugün Güney Kore' nin 15-20 yıl gerisinde kalmasının nedeni, Türkiye' de GSMH' nin sadece binde 38' inin AR-GE çalışmalarına ayrılmasıdır.

1995 yılında Türkiye' nin AR-GE harcamaları cari fiyatlarla 29.5 trilyon (600 milyon dolar) civarında olmuştur. Bu harcamanın %91.5' lik kısmı imalat sanayi tarafından yapılmış ve bu sektör içinde de %76.8' lik pay ile metal sanayi başı çekerken, tekstil ve konfeksiyon sanayi sadece %1.6' lık payla yetinmiştir.

Yanlış ve aşırı yatırımların yarattığı büyük kapasite artışları, pahalı pamuk, pahalı elektrik ve herşeyden önce yüksek finansman gideriyle birleşince iplik sektöründe maliyetler artmış, dolayısıyla bu pahalı ipliği kullanan dokumacı veya örmecilerin maliyetleri de artmış ve bu pahalı kumaşı kullanırsa ihracat yapamayacağını gören konfeksiyon ihracatçıları, Asya ülkelerinden dampingli, aşırı ucuz iplik ve kumaş ithalatına başvurmuşlar, bu ithalat nedeniyle Türk iplik sanayiinin pazarı daha da küçülmüş ve kapasite kullanım oranları daha da azalmış vb. şeklindeki kısır döngü, sektörde yaşanan sorunların en önemli kaynağını teşkil etmektedir.

Bu kısır döngüyü kırıp, olumlu döngüye dönüştürecek önlemler alınması gerekmektedir. Bunlardan bazıları, yurtiçindeki iplik ve kumaş maliyetlerini ve satış fiyatlarını düşürmek, yerli iplik ve kumaş maliyetlerini ve satış fiyatlarını düşürmek, yerli iplik ve kumaş kullanımını teşvik etmek, cazip hale getirmek ve antidamping uygulamaları ve sıkı gümrük kontrolleri ile haksız rekabeti önlemek şeklinde olabilir.

KAYNAKLAR

- [1] 1990' lı Yıllarda Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü, 1998. İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, İstanbul.
- [2] **Buğdaycı, A.**, 1996. Tekstil Yatırımında Hangi Ürünlere Yönelmeli, Capital, Ekim 1996.
- [3] DİE Başkanlığı 1994 Yılı İmalat Sanayi Tekstil ve Makina Parkı Envanteri Anketi Sonuçları.
- [4] DİE İstatistikleri
- [5] **Güngör, T.**, 1997. Tekstil Makinası Çılgınlığı, Dünya Gazetesi, 22.Ekim.1997.
- [6] **İnce, M.A.**, 1996. 1997 Yılına Girerken Türk Tekstil ve Terbiye Sanayii, Dünya Gazetesi, 2.Aralık.1996.
- [7] **Yılmaz, M.**, 1995. Dokumada Makina Devrimi, 1995. Capital, Aralık 1995.
- [8] **Çetin, Y.**, 1995. ITMA ve Düşünceler, Dünya Gazetesi, 13.Kasım.1995.
- [9] Tekstil Fuarında 7 Milyar Dolar' lık Makina Aldık, 1996. Dünya Gazetesi, 8.Mart.1996.
- [10] **Tarakçıoğlu, I.**, 1999. Tekstil Sanayiinde Yaşanan Kriz; Nedenleri ve Çözümleri, Tekstil Teknolojisi ve Kimyasındaki Son Gelişmeler Sempozyumu VII, Kimya Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Mayıs 1999.
- [11] Uluslararası Bir Oluşumun Öncüsü; ITMA, 1999. Tekstil Terbiye&Teknik, Eylül 1999, 20-24.
- [12] Barlak, B., 1999. Artık Türkiye Kendisini Dev Projelere Hazırlamalıdır, Tekstil&Teknik, Nisan 1999, 6-14.
- [13] Tekstilde Plansız Yatırıma Tepki, 1998. Tekstil&Teknik, 158, 24.
- [14] Yüksel, C., 2000. TAD 2000 Editorial.
- [15] Yüksel, C., 2000. TAD, 2000/1.Çeyrek, 68-69.
- [16] Sabır, E.C., Koç, E., 1999. TAD, 1999/3.Çeyrek, 34-41.

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Ankara’ da doğdu. 1993 yılında Adana Fen Lisesi’ ni bitirdikten sonra aynı yıl İ.T.Ü. Makina Fakültesi Tekstil Mühendisliği Bölümü’ ne girdi. 1997 yılında mezun olarak İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü’ ne bağlı Tekstil Mühendisliği Yüksek Lisans Programı’ na kaydoldu. Çok iyi derecede İngilizce ve orta derecede Almanca bilmektedir.

